

T.C.
YENİŞEHİR KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-65497314-101.02-93895379
Konu : Ortaöğretim Programlarının Duyurulması
(Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II) Dersi
Öğretim Programı)

09.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 08.01.2024 tarihli ve 93822217 sayılı yazısı.

Bakanlığımıza bağlı ortaöğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim-araç ve gereçlerini hazırlamak ve hazırlatmak görevi 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Bu doğrultuda; Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca kurul kararına bağlanan, 2023-2024 eğitim öğretim yılında uygulanacak ilgi Bakanlık yazısı ekinde gönderilen "Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II)" dersine ait öğretim programı yazımız ekinde tarafınıza gönderilmiş olup, ekteki program doğrultusunda gerekli iş ve işlemlerin tarafınızca yürütülmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mustafa ANTEPLİOĞLU
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: İlgi Yazı ve Eki (3 Sayfa)

Dağıtım:
Tüm Resmi ve Özel Lise Müdürlüklerine
Bilgi İşlem ve Eğitim Teknolojileri Şubesine

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Güvenciler Mahallesi 1.Cadde No 118A Yenişehir MERSİN

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (324) 325 43 25

E-Posta: yenisehir33ortaogretim@meb.gov.tr

İnternet Adresi: <https://yenisehir33.meb.gov.tr/>

Bilgi için: Cem MEZARCI

Unvan : Memur

Faks:3243254327

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9f6f-efae-30ed-baf1-1130 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-68445147-101.02-93822217
Konu : Ortaöğretim Programlarının Duyurulması
(Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II) Dersi
Öğretim Programı)

08.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün 29.12.2023 tarihli ve E-21658195-101.02-93259122 sayılı yazısı.

Bakanlığımıza bağlı ortaöğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim-araç ve gereçlerini hazırlamak ve hazırlatmak görevi 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Bu doğrultuda; Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca kurul kararına bağlanan, 2023-2024 eğitim öğretim yılında uygulanacak ilgi Bakanlık yazısı ekinde gönderilen "Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II)" dersine ait öğretim programının ilgili okullara duyurulması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Fazilet DURMUŞ

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

1-İlgi Bakanlık Yazısı (1 sayfa)

2-Öğretim Programı (53 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

13 İlçe Kaymakamlığına

(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi :

Din Öğretimi Hizmetleri Şubesine

Mesleki ve Teknik Eğitim Hizmetleri Şubesine

Özel Öğretim Kurumları Hizmetleri Şubesine

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Şubesine

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Dumlupınar Mah.GMK Bulvarı 33130 Yenişehir / MERSİN

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (324) 329 14 81

E-Posta: ortaogretim33@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Melike Mehtap Gül ÜNAL Şef-Gülay DELLAL V.H.K.İ.

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: <http://mersin.meb.gov.tr>

Faks:3243273518

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ed5c-9552-3d9c-84ee-c79f kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sayı : E-21658195-101.02-93259122
Konu : Ortaöğretim Programlarının Duyurulması
(Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II) Dersi
Öğretim Programı)

29.12.2023

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28.12.2023 tarihli ve E-79031618-101.02-93141650 sayılı yazısı.

Bakanlığımıza bağlı ortaöğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim-araç ve gereçlerini hazırlamak ve hazırlatmak görevi 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğümüze verilmiştir.

Bu doğrultuda; Genel Müdürlüğümüzce hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca kurul kararına bağlanan, 2023-2024 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanacak olan ekte gönderilen "Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II)" dersine ait öğretim programının ilgili okullara duyurulması hususunda;

Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Halil İbrahim TOPÇU
Bakan a.
Ortaöğretim Genel Müdürü

Ek: "Sosyal Bilim Çalışmaları (I-II)"
Öğretim Programı (53 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

B Planı

Bilgi:

A Planı

Adres : MEB Beşevler Kampüsü H Blok 2. Kat

Telefon No : 0 (312) 413 15 07

E-Posta: ogm_program@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Öğretim Prog. ve Ders Kit. Daire Bşk.

Unvan : Şef

İnternet Adresi: ogm.meb.gov.tr

Faks:3124133114

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1d65-b32e-3fa7-bc2b-f819 kodu ile teyit edilebilir.

ORTAÖĞRETİM
SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI
DERSİ (I-II)

ÖĞRETİM PROGRAMI

2023

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

İÇİNDEKİLER

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	4
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	4
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	5
1.2.1. DEĞERLERİMİZ	5
1.2.2. YETKİNLİKLER	5
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
1.5. SONUÇ	8
2. SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI DERSİ (I-II) ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI	9
2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	9
2.2. ALAN BECERİLERİ	10
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	26
2.4. TEMA, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	27
2.5. KİTAP FORMA SAYILARI VE KİTAP EBADI	27
3. SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI DERSİ (I-II) ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	28
3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	28
3.2. TEMA, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	29

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanan, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanım ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar ilgili disiplinlere göre hazırlanmıştır ve güncel, geçerli, eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişki kurulabilecek nitelikler taşımaktadır. Bu kazanımlar ve kazanımların sınırlarını belirleyen açıklamalar; sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programı toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirerek millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz, toplumumuzun millî ve manevî kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarmıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler, birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünülük kazanma araç ve platformlarıdır. Bunlar günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. DEĞERLERİMİZ

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünmüz içinde olup gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarmıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bu kararları davranışlarda sergileme yeterliliğini kazandırmayı amaçlar. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarıyı esas alan, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Asli görevi temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek olan bu yapı; aynı zamanda yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz; ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olarak öğretim programlarının her birinde ve her biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde* (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ'de sekiz anahtar yetkinlik belirlenmekte ve bunlar aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

1. OKUMA YAZMA YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik, diğere kişiler ile uygun ve yaratıcı bir yolla etkili iletişim ve bağlantı kurma yeteneğini ifade eder. Bireyler, çeşitli durumlarda sözlü ve yazılı iletişim kurma, izleme ve kendi iletişimlerini durumun gerekliliklerine uyarlama becerilerine sahip olmalıdır. Bu yetkinlik ayrıca farklı kaynak türlerini ayırt etme ve kullanma, bilgiyi araştırma, toplama ve işleme, aygıtları kullanma, sözlü ve yazılı görüşlerini bağlama uygun olarak ikna edici bir şekilde düzenleme ve ifade etme becerilerini içerir.

2. ÇOKLU DİL YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik, farklı dilleri iletişim için uygun ve etkili olarak kullanma becerisini tarif eder. Dil yetkinlikleri, tarihî boyutu ve kültürler arası yetkinlikleri bütünleştirmektedir. Farklı diller ve iletişim araçları arasında geçiş yapma yeteneğine dayanır. Bireyin ihtiyaçlarına bağlı olarak farklı dillerde, farklı yeterlilik seviyelerinde sözlü mesajları anlama, sohbeti başlatma, sürdürme ve bitirme ile metinleri okuma, anlama ve yazma yeteneklerinden oluşur. Bireyler araçları uygun şekilde kullanabilmeli ve dilleri örgün, yaygın ve serbest olarak hayatı boyunca öğrenebilmelidir.

3. MATEMATİKSEL YETKİNLİK VE BİLİM, TEKNOLOJİ, MÜHENDİSLİKTE YETKİNLİK

- Matematiksel yetkinlik:** Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik beceri üzerine inşa edilen süreç, faaliyete ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma becerisi ve isteğini içermektedir.
- Bilimde yetkinlik:** Bilimdeki yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığını ve metodolojiden yararlanma beceri ve isteğini içermektedir. Teknoloji ve mühendislikteki yetkinlik, insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim, teknoloji ve mühendislikteki yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

4. DİJİTAL YETKİNLİK

Bu yetkinlik öğrenme, çalışma ve topluma katılım için dijital teknolojileri güvenli, eleştirel ve sorumlu kullanmayı ve bu teknolojilerle yakından ilgilenmeyi kapsamaktadır. Bilgi ve veri okuryazarlığı, iletişim ve iş birliği, medya becerileri, dijital içerik oluşturma (programlama dâhil), güvenlik (dijital refah ve siber güvenlikle ilgili yetkinlikler dâhil), fikrî mülkiyetle ilgili sorular, problem çözme ve eleştirel düşünmeyi içerir.

5. KİŞİSEL, SOSYAL VE ÖĞRENMEYİ ÖĞRENME YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik kendini yansıtmaya, zaman ve bilgiyi etkin bir şekilde yönetme, başkalarıyla yapıcı bir şekilde çalışma, esnek kalma ve kendi öğrenme ve kariyerini yönetme yeteneğidir. Belirsizlik ve karmaşıklıkla başa çıkabilmeyi, öğrenmeyi, fiziksel ve duygusal refahını desteklemeyi, fiziksel ve zihinsel sağlığını korumayı ve sağlık bilincine sahip, geleceğe yönelik bir yaşam sürmeyi, kapsayıcı ve destekleyici ortamda çatışmaya anlayış gösterme ve çatışmayı yönetme yeteneğini içerir.

6. VATANDAŞLIK YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik sosyal, ekonomik, yasal ve politik kavram ve yapıların yanı sıra küresel gelişmeler ve sürdürülebilirlik anlayışına dayalı olarak sorumlu vatandaş bilinciyle hareket etme, sivil ve sosyal hayata tam olarak katılma yeteneğidir.

7. GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik, fırsatlar ve fikirler üzerinde hareket etme ve bunları başkaları için değerlere dönüştürme kapasitesi anlamına gelir. Yaratıcılık, eleştirel düşünme ve problem çözme, inisiyatif alma ve sebat etme, kültürel, sosyal veya finansal değeri olan projeleri planlamak ve yürütmek için iş birliği ile çalışabilme yeteneği üzerine kuruludur.

8. KÜLTÜREL FARKINDALIK VE İFADE YETKİNLİĞİ

Bu yetkinlik düşünce ve anlamların farklı kültürlerde, çeşitli sanatsal ve diğer kültürel formlarda nasıl yaratıcı bir şekilde ifade edildiğinin ve aktarıldığının anlaşılmasını ve saygı ile karşılanmasını kapsamaktadır. Bireyin kişisel düşünceleri ile toplumdaki rolüne ve yerine dair hislerini çeşitli ortamlarda ve farklı yollarla anlama, geliştirme ve ifade etme sürecine dâhil olmasını içerir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının aynısı değildir. Dolayısıyla öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme ve değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik, öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyumlu olmalı, bu çalışmalarda kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve örnek bir yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık; basitten karmaşığa, genelden özele, somuttan soyuta doğru gelişim gibi belirli yönelimlerle karakterize edilir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireyler arası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin, gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

1.5. SONUÇ

XXI. yüzyıldaki sosyal, ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ihtiyaç duyulan öğrenen niteliklerine ilişkin beklentiler de değişmiştir. Beklentilere cevap vermeye yönelik yeni dersler ihdas edilmiş ve öğretim programları beklentileri karşılayacak nitelikte zenginleştirilmiştir.

Öğrenenlerin, yaşamlarında başarılı olabilmeleri için gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumlara sahip olmaları ve hızla üretilen bilgi yığınları arasından gerekli ve doğru bilgiyi seçebilmeleri, analiz edip değerlendirerek elde etmeleri, elde ettikleri bilgiyi günlük yaşamlarında kullanabilmeleri için temel becerileri (genel ve alan becerileri) kazanarak yetkinlik sahibi olmaları önem arz etmektedir. Bu amaçla istenen yetkinliklere sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek nitelikte hazırlanan öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan; bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırma hedefli; sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır.

2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Günümüzde sosyal, ekonomik ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı değişim, iletişim araçlarının ve sosyal medyanın etkin kullanımı, bireylerin ve toplumların karşılaştığı karmaşık sorunlar, toplumsal kalkınmada insan faktörü, insanlar arası ilişkiler ve toplumsal değerler, sosyal bilimlerin önemini artırmıştır. Değişen dünyada eğitim, bilginin aktarılmasından ziyade yapılandırıldığı bir yaklaşıma dönüşmektedir. Çağdaş toplumlarda birey, içinde bulunduğu çağın koşullarına uyum sağlayacak bilgi ve donanıma sahip olmanın yanı sıra içinde yaşadığı çağın sorunlarına da çözüm üretmekle mükelleftir. Bu bakımdan sosyal bilimler öğretimi, kişilerin ihtiyaçlarıyla toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamak için insanlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmada oldukça önemli bir yere sahiptir.

Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı'nda yer verilen temalarla bireyin; sahip olduğu bilgi, beceri, tutum, düşünce ve kültür değerlerini günlük yaşama aktarabilmesi hedeflenmektedir. İlgili programda sosyal bilimlerin esas aldığı temel kavramlar, genellemeler, temalar ve her disiplin için esas olan araştırma yöntemlerine ilişkin bir içerik mevcuttur. Bu içerik kapsamında bilgi aktarımından ziyade sosyal bilimlere ait temel fikir, düşünce, kavram ve ilkeler; bunların nasıl kullanılacağı, günlük yaşama nasıl aktarılacağı konusunda öğrencilerde farkındalık oluşturmak ve öğrencilerin diğer derslerde öğrendikleri bilgileri uygulama yaparak pekiştirmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

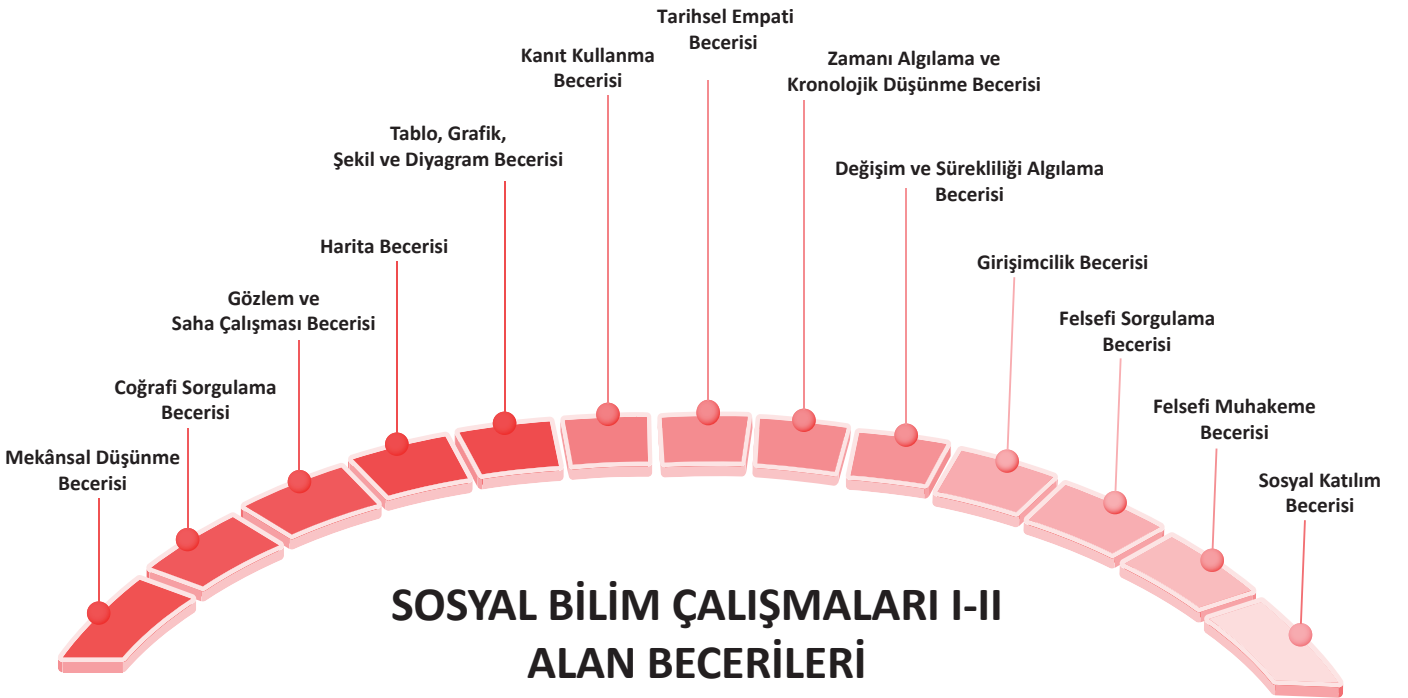
1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı'yla öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar şunlardır:

1. Geçmiş, bugün ve gelecekteki siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik olayları değerlendirirken sosyal bilimlere ait kavram ve becerilerden yararlanmaları
2. Sosyal bilimler alanında araştırma yaparken sosyal bilimlere ait yöntem ve teknikleri doğru kullanmaları
3. Toplumsal sorunları değerlendirirken olaylara disiplinler arası bir yaklaşımla bakmaları
4. Farklı disiplinlere ilişkin bilgi ve becerileri günlük yaşamla ilişkilendirmeleri ve uygulamalar yaparak pekiştirmeleri
5. Bilimsel düşünme alışkanlığı kazanmaları
6. Sorunların tespiti, araştırılması ve çözümü sürecinde nesnel davranmaları
7. Toplumun kültürel mirasını benimseme, koruma ve gelecek nesillere aktarmada sorumluluk üstlenmeleri
8. Sosyal sorumluluk projelerinde kişisel sorumluluk almaları
9. Giderek daha karmaşık, çok yönlü ve çeşitli hâle gelen toplumsal konulara ilişkin farkındalıklarını geliştirebilecekleri ve bunlarla ilgili kararlar verebilecekleri eleştirel düşünme biçimi geliştirmeleri
10. Yaşamlarının çeşitli alanlarında (kişisel ve aile yaşamlarında, ortaöğretim sonrası eğitimlerinde, iş hayatlarında vb.) uygulanabilir temel bilgi ve aktarılabilir beceriler kazanmaları

2.2. ALAN BECERİLERİ

Yapılan bilimsel araştırmalar, becerilerin çağımızın sorunlarına çözüm üretecek yapıda biçimlenmesi ve eğitim süreçlerinde yer alması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle eğitimde kazandırılacak bilgi ve beceriler, ülkemizin gelişimine önemli katkılar sunacaktır.

Sosyal Bilim Çalışmaları dersine (I-II) ait kazanımlar coğrafya, tarih ve felsefe derslerinin içerik ve yöntemleriyle paralellik gösterdiği için bu derslere ait alan becerileri bu bölümde kullanılmıştır.

Şema 1: Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Alan Becerileri

Sosyal bilimler; insan ve toplum davranışlarını kendilerine has yöntem ve terminoloji ile sistematik ve objektif olarak kavramaya, açıklamaya çalışan ve bu yönde araştırmalar yapan coğrafya, tarih, dil, hukuk, antropoloji, istatistik, ekonomi, felsefe, psikoloji, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset gibi pek çok disiplinden oluşur. Sosyal bilimlerin amacı, toplumdaki ve evrendeki yerini bulma konusunda insana yardımcı olmak ve gerekli açıklamalarda bulunmaktır. Bu bakımdan Sosyal Bilim Çalışmaları dersinde (I-II) kullanılan alan becerileri öğrencilerin gelişim gösterebileceği özellikler içermektedir.

Aşağıda Sosyal Bilim Çalışmaları dersi (I-II) için belirlenen becerilerin ayrıntılı açıklamaları verilmiştir. Bu becerilerin içerdiği bütüncül beceriler ve süreç bileşenleri tablo ile gösterilmiştir. Tabloda yer alan “Bütünleşik Beceriler” başlığı kavramsal ve alan becerilerine ait bütünleşik becerileri, “Süreç Bileşenleri” başlığı ise ilgili bütünleşik becerilere ait alt bileşenleri ifade etmektedir.

Mekânsal Düşünme Becerisi

Mekânsal düşünme becerisi; mekânla ilgili kavramları bilme, temsil araçlarını kullanma ve akıl yürütme süreçlerini uygulama şeklinde üç unsurun bileşimi olarak tanımlanabilir. Bu beceri; dünyayı modellemek, problemleri yapılandırmak ve yapılandırılan problemlere çözümler bulmak için insanların mekânı kullanmalarını sağlar. Mekânsal düşünme becerisinin uygulanmasında mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı önem arz etmektedir.

Mekânsal düşünme becerisine ait bütünlük beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Mekânsal Düşünme Becerisi

Bütünlük Beceriler	Süreç Bileşenleri
Konum Algılama	Coğrafi olay, konu, durum veya mekânların konumunu belirlemek
	Harita üzerinde rota planlamak ve bu rotayı takip etmek
	Coğrafi olay, olgu, konu ve mekânların konumsal görselleştirmesini yapmak
	Mekânın konumsal özelliklerini özetlemek
Mekânın Coğrafi Koşullarını Tanımlama	Mekânın coğrafi koşullarını ayırt etmek
	Mekânın coğrafi koşulları ile ilgili bilgi toplamak
	Mekânın coğrafi koşullarını sınıflandırmak
	Mekânın coğrafi koşullarını görselleştirmek
	Mekânın coğrafi koşullarını tanımlamak
Mekânsal Bağlantıları Çözümleme	Bir mekânın yakın ve uzak çevresiyle arasındaki bağlantıları (doğal ve beşerî) belirlemek
	Bir mekânın yakın ve uzak çevresiyle arasındaki bağlantı ilişkilerini (doğal ve beşerî) belirlemek
Mekânları Karşılaştırma	Mekânların coğrafi koşullarını tanımlamak
	Mekânların benzer coğrafi koşullarını listelemek
	Mekânların farklı coğrafi koşullarını listelemek
Mekânsal Bir Objenin Etrafta Meydana Getirdiği Etkiyi Sorgulama	Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisini sorgulamak
Bölge Belirleme, Çizme	Benzer özelliklere sahip veya işlevsel olarak bağlantılı olan mekânların dağılımını belirlemek
	Benzer özellikleri paylaşan veya işlevsel yönden bağlantılı olan mekânların dağılımını çizmek

Mekânsal Düşünme Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Mekânsal Hiyerarşiyi Çözümleme	Bir mekânda yer alan coğrafi olay, olgu, durum veya mekânların farklı boyutlarda iç içe geçmiş bileşenlerini belirlemek
	Hiyerarşik yapı unsurlarının birbirleriyle olan ilişkilerini belirlemek
Mekânsal Geçiş ile İlgili Çıkarımda Bulunma	Koşulları bilinen iki yer arasındaki geçişin nasıl gerçekleştiğini (kademeli veya aniden) belirlemek
	Geçiş bölgesinde yer alan coğrafi özellikler ile geçiş bölgesine komşu coğrafi özellikleri karşılaştırmak
	Geçiş bölgesi ile ilgili önermede bulunmak
	Geçiş bölgesini değerlendirmek
Mekânsal Analoji Yapma	Benzer konumlar sebebiyle benzer koşullara sahip yerleri gözlemlemek
	Benzer konumlardan dolayı benzer koşullara sahip yerler ile ilgili nitelikleri tespit etmek
	Benzer konumlar sebebiyle benzer koşullara sahip yerler ile ilgili çıkarım yapmak
Bir Mekândaki Coğrafi Olay, Olgu, Konu veya Mekânların Örüntüsünü Algılama	Bir mekândaki coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları belirlemek
	Bir mekândaki coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları incelemek
	Bir mekândaki coğrafi olay, olgu, konu veya mekânların düzenlenme şekillerini belirlemek
Aynı Haritada Desenlenen Farklı Coğrafi Olay, Olgu, Konu veya Mekânları Çözümleme	Aynı haritada desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekânları belirlemek
	Aynı haritada desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekânlar arasındaki ilişkileri belirlemek

Coğrafi Sorgulama Becerisi

Coğrafi sorgulama; bireylerin merak ettiği coğrafi olay, olgu ve mekânlar hakkında bilgi sahibi olması için sorular sorma, doğru kaynaklardan veri toplama, bu verileri coğrafyanın temel ilkeleri çerçevesinde düzenleme, görselleştirme, analiz yoluyla inceleme yapma ve sonuçlar çıkarmasına dayalı gerçekleşen beceri türüdür. Bu beceri; tespit edilen problemlerle ilgili coğrafya biliminin yöntem, teknik ve donanımlarından yararlanarak çözüm önerileri geliştirilmesi ve bunların çeşitli temsiller ile sunulması şeklinde de ifade edilebilir.

Coğrafi sorgulama becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Coğrafi Sorgulama Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Coğrafi Sorular Sorma	Merak ettiği coğrafi olay, olgu ve mekânları tanımlamak
	Merak ettiği coğrafi olay, olgu ve mekânlar ile ilgili sorular sormak (5N1K)
Coğrafi Bilgi Toplama	İstenen bilgiye ulaşmak için kullanacağı araçları belirlemek
	Belirlediği aracı kullanarak olay, olgu, konu ve mekânla ilgili bilgileri bulmak
	Olay, olgu, konu ve mekânla ilgili ulaştığı bilgileri doğrulamak
	Olay, olgu, konu ve mekân hakkında ulaştığı bilgileri kaydetmek
Coğrafi Bilgileri Düzenleme	Coğrafi bilgileri sınıflandırmak
	Coğrafi bilgileri görselleştirmek
	Coğrafi bilgileri birleştirmek
	Elde ettiği bilgilerin coğrafi sorgulama açısından yeterliliğini değerlendirmek
Coğrafi Bilgileri Çözümleme	Parçaları belirlemek
	Parçalar arasındaki ilişkileri belirlemek
Coğrafi Sonuçlara Ulaşma ve Bunları Paylaşma	Coğrafi bilgilerden örüntüler bulmak
	Örüntülere dayalı önermelerde bulunmak
	Önermeleri karşılaştırmak
	Coğrafi soruları cevaplamak
	Alternatif çözüm önerileri sunmak
	Elde ettiği bilgilerden yararlanarak geleceğe yönelik tahminde bulunmak
	Elde ettiği bilgileri paylaşmak

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi

Bu beceri bir olay, olgu, konu ve mekân hakkında bilgi sahibi olmak ve görüş edinmek amacıyla planlı ve sistemli bir biçimde duyu organları veya gözlem araçları yardımıyla yapılan incelemedir. Gözlem ve saha çalışması; okul arazisinde, okulun veya yaşanan yerin yakın çevresinde yapılabileceği gibi daha uzak bir mekânda da gerçekleştirilebilir. Bazı durumlarda sanal gözlem veya saha çalışması yapmak için bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanılması gerekebilir.

Gözlem ve saha çalışması becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Gözlem ve Çalışma Sahası İçin Hazırlık Yapma	Sorular sormak
	Gözlem ve çalışma sahası ile ilgili ön bilgi toplamak
	Gezi güzergâhı haritasını, çalışma planını ve iş akışını belirlemek
	Gözlem ve çalışma sahasında kullanacağı malzemeleri temin etmek
	Gözlem ve çalışma sahası ile ilgili güvenlik ve sağlık risklerini analiz etmek
	İlgili kişi ve yerlerden gerekli izinleri almak
Gözlem ve Çalışma Sahasında Uygulama	Gözlem ve çalışma sahasında çalışma planına ve iş akışına uymak
	Gözlem ve çalışma sahasında coğrafi olay, konu, durum veya mekânları ayırt etmek
	Gözlem ve çalışma sahasında uygun veri araçları ile bilgi toplamak
	Gözlem ve çalışma sahasında harita kullanmak
	Gözlem ve çalışma sahasında çevreye duyarlı olmak
Gözlem ve Çalışma Sahasından Elde Ettiği Bilgileri Düzenlenme	Verileri sınıflandırmak
	Verileri görselleştirmek
	Bilgileri birleştirmek
Gözlem ve Çalışma Sahasından Elde Ettiği Bilgileri Çözümleme	Parçaları belirlemek
	Parçalar arasındaki ilişkileri belirlemek
Gözlem ve Saha Çalışması Verilerine Dayalı Tahminde Bulunma	Gözlem ve çalışma sahası verilerinden çıkarım yapmak
	Gözlem ve saha çalışması verilerine ilişkin yargıda bulunmak
Gözlem ve Çalışma Sahasından Elde Edilen Bilgileri Raporlama	Gözlem ve çalışma sahasından elde ettiği bilgilerden ürün oluşturmak
	Çalışma sonuçlarını paylaşmak

Harita Becerisi

Haritalar, mekânsal bilgiyi görselleştirmek için en sık kullanılan araçlar arasında yer almaktadır. İnsanlar, harita kullanma becerisi sayesinde yaşadıkları bölge ve yerküre hakkındaki uzamsal bilgileri daha doğru şekilde yorumlayabilirler. Harita becerisi; haritaların okunup anlaşılması, yorumlanması, günlük yaşamdaki sorunlara çözümler üretilmesi ve öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Harita becerisinin kazanılması ile mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı arasında korelasyon vardır.

Harita becerisine ait bütünlük beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Harita Becerisi

Bütünlük Beceriler	Süreç Bileşenleri
Harita Okuma	Haritanın başlığından anlam çıkarmak
	Haritanın sembol ve renklerini anlamlandırmak
	Harita kenar bilgilerini ve harita kenar bilgilerindeki sembolleri algılamak
	Konum terimleri, sistemleri ve araçlarını tanımak ve kullanmak
	Haritada ölçeğe bağlı değişimleri ayırt etmek
	Harita yapımında meydana gelen bozulmaları ve bu bozulmaların nedenlerini ilişkilendirmek
	Eş yükselti eğrilerinden yararlanarak harita okumak
	Harita türlerini ayırt etmek
Haritayı Çözümleme	Haritada konum ve haritayı oluşturan unsurların dağılımını belirlemek
	Harita üzerinde rota planlamak ve bu rotayı takip etmek
	Haritada coğrafi mekân veya unsurların dağılımını karşılaştırmak
	Haritadaki coğrafi mekân veya unsurların mekânsal ilişkilerini ve değişimini belirlemek
	Ölçeği kullanmak
	Zaman hesaplamaları yapmak
	Harita üzerine bilgi eklemek
	Haritadan kesit çıkarmak
Haritadan Çıkarım Yapma	Haritada mekânsal unsurların özellikleri, konumları, dağılımları, ilişkileri ve değişimi ile ilgili çıkarım yapmak
Harita Oluşturma	Oluşturacağı haritanın amacını belirlemek
	Harita oluşturmak için gerekli olan yöntemi, araç gereci seçmek ve kullanmak
	Haritaya ekleyeceği verileri toplamak
	Ölçeği belirlemek
	Coğrafi koordinat sistemini ve projeksiyon türünü belirlemek
	Verileri haritaya işlemek ve haritanın bileşenlerini oluşturmak
	Haritayı amaca uygun biçimde kullanmak
	Haritaları geri çağırarak, hatırlamak

Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Becerisi

Belirli bir konuya ait sayısal verilerin ve sözel ifadelerin daha kolay incelenebilmesi için sistemli bir şekilde düzenlenmiş ve çizgiler ile sınırlandırılmış veriler sistemine tablo denir. Verileri, olay ve olguları anlama ve anlatmaya yardımcı olan şekillere de grafik adı verilir. Diyagram ise herhangi bir olayın verilerindeki değişimi ve bu değişimin farklı aşamalarını gösterir. Diyagramlarda daha önceden hesaplanmış ya da gözlenmiş verilerin görsel şekillerle ifade edilmesi söz konusudur.

Tablo, grafik, şekil ve diyagram becerisi öğrencinin dikkatini çekme, kalıcı öğrenmeyi sağlama gibi avantajlara sahiptir. Tablo, grafik ve diyagramlar iki ya da daha fazla unsur arasındaki ilişkinin gösterilmesinde kullanılır. Dolayısıyla bu veriler, yoğun ve çok sayıda bilgiyi simgesel formda sunarak zamandan kazanç sağlar.

Tablo, grafik, şekil ve diyagram becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Tablo, Grafik, Şekil, Diyagram Okuma ve Yorumlama	Tablo, grafik, şekil ve diyagram temsillerini bileşenleri ile tanımak ve anlamlandırmak
	Tablo, grafik, şekil ve diyagramı çözümlmek
	Tablo, grafik, şekil ve diyagramdan sonuç çıkarmak
	Tablo, grafik, şekil ve diyagramdan elde ettiği sonuçları karşılaştırmak
Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Hazırlama	Tablo, grafik, şekil ve diyagram temsillerini bileşenleri ile tanımak
	Oluşturacağı tablo, grafik, şekil ve diyagramın amacını belirlemek
	Tablo, grafik, şekil ve diyagramın türünü ve kullanacağı araç gereci belirlemek
	Tablo, grafik, şekil ve diyagram hazırlamak için veri toplamak
	Verileri sınıflandırmak
	Verileri uygun formda görselleştirmek
	Tablo, grafik, şekil ve diyagramları uygun yerlerde kullanmak

Kanıt Kullanma Becerisi

Tarih, geçmişte yaşanan olayların izlerini taşır. Bu izler tarihî niteliğine göre birinci el kaynak olma değeri de içerir. Bu değeri belirleyen unsur kanıtlara sorulan ve tarihî önem içeren sorulara cevap alınabilmesidir. Böylece tarihî bilgiyi üretim sürecinde kaynak, kaynağa yöneltilen soru ve bu süreci idare eden yazar kaynağın değerini ortaya çıkarır. Kaynak belirleme süreci, gerekli ve güvenilir kaynakları seçmek için daha geniş tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmaya gerektirir. Tarih derslerinde kanıt olarak kullanılacak kaynaklar, birinci ve ikinci elden kaynaklar ya da kanıtlar şeklinde ifade edilir. “İncelenen dönemden kalmış veya bu dönemde oluşturulmuş olma” vurgusu bağlamında birinci elden kaynaklar/kanıtlarda dönem belgeleri, günlükler, hatıratlar, görgü tanıklıkları, dönem fotoğrafları, kişisel eşyalar, nesnelere, fermanlar, yıllıklar, karikatürler, pullar, heykeller ve diğer dönem kalıntıları ile yakın zamandan itibaren dijital kayıtlar ön plana çıkmaktadır. İkinci elden kaynaklar arasında ise olayın meydana geldiği zamandan daha sonra oluşturulan ya da birinci elden kaynaklardan faydalanılarak meydana getirilen akademik kitaplar, makaleler, güncel gazeteler, dergiler, karikatürler ve belgeseller sayılabilir. Kanıt kullanma becerisinin bütünü, alana özgü bütünlük becerilerden oluşmaktadır. Kanıt kullanma becerisinin alana özgü bütünlük becerileri; kaynağı araştırma, inceleme, sorgulama, yorumlama ve elde ettiği bulgularla araştırma problemini kanıt göstererek çözüme kavuşturma şeklindedir.

Kanıt kullanma becerisine ait bütünlük beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Kanıt Kullanma Becerisi

Bütünlük Beceriler	Süreç Bileşenleri
Kaynağı Araştırma	Kullanacağı kaynağı belirlemek
	Kullanacağı kaynak türlerini belirlemek
	Kaynakların uygunluğunu açıklamak
Kaynağı İnceleme	Kaynağın temel unsurlarını belirlemek
	Kaynağın unsurları arasındaki ilişkileri belirlemek
Kaynağı Sorgulama	Kaynağı sorgularken temel kavramları tanımlamak
	Kaynağın sınırlılıkları hakkında sorular sormak
	Kaynaktaki bilgilerin doğruluğunu değerlendirmek
	Kaynaktaki bilgilerin sınırlılıklarını fark ederek çıkarım yapmak
Kaynağı Yorumlama	Kaynağın içeriğini incelemek
	Kaynağı bağlamdan kopmadan dönüştürmek
	Olay, konu veya durumu doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde kendi cümleleriyle yeniden ifade etmek
Kaynağı Yapılandırma	Kaynağı inceleyerek çıkarım yapmak
	Kaynakla ilgili kendi öz bilgisinden yararlanarak çıkarımda bulunmak

Tarihsel Empati Becerisi

Tarihsel empati; tarihteki kişileri, olayları ya da bu kişilerin faaliyet ve davranışlarını ait olduğu zamanın şartları içinde değerlendirmeye çalışmaktır. Öğrencinin tarihsel empati yapabilmesi için öncelikle ele alınan tarihsel olayın geçtiği veya tarihsel kişinin yaşadığı dönemin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel özelliklerini iyi bilmesi; sonrasında ilgili olayı veya kişiyi tarihsel bağlam ve kronoloji bilgisine sahip olarak değerlendirmesi gerekir.

Tarihsel empati becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Tarihsel Empati Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Yorumlama	Mevcut olay, konu veya durumu incelemek
	Olay, konu veya durumu doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde kendi cümleleriyle yeniden ifade etmek
Tarihsel Bağlamsallaştırma	Tarihsel aktör, olay veya durumu kanıtlara dayalı analiz etmek
	Dönem, zaman veya mekânın koşullarını fark etmek
	Tarihsel aktör, olay veya durumu günümüz koşullarıyla karşılaştırmak
	Tarihsel aktör, olay veya durumu ait olduğu dönemin koşulları içerisinde açıklamak
Yapılandırma	Mevcut olay, konu veya durumu inceleyerek çıkarım yapmak
	Mevcut olay, konu veya durumla ilgili kendi öz bilgisinden yararlanarak çıkarımda bulunmak

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi

Kronolojik düşünme becerisi en temelde tarihsel olay, dönem ve aktörleri zamanın içine yerleştirmeye katkı sağlar. Ayrıca farklı olay ve dönemlerin birbirleriyle ilişkisini öğrenmeyi kolaylaştırır. Kronolojik düşünme, öğrencilerin bir olayın kısa ve uzun süreli sonuçlarını düşünmesi ve nedenselliğini anlamasına yardımcı olur. Öğrenciler, tarihsel zamanı anlamayı öğrenerek geçmişini yorumlama, günümüzü anlama ve geleceğe bakış arasında tutarlı bir bilinç geliştirirler. Kronolojik düşünme becerisi zamanı tanımlayan kelime, terim ve sembollerin anlaşılmasını da sağlar. Tarih şeridindeki belirli dönemlerin özellikleri hakkında bilgi edinen öğrenciler, bu dönemleri doğru şekilde sıralayabilirler. Kronoloji becerisi senkronize (eş zamanlılık) düşünmeyi geliştirir. Yani öğrenciler, tarihî bir olay veya değişimin gerçekleştiği zaman diliminde dünyanın farklı yerlerinde hangi olay veya gelişmelerin yaşandığını ilişkilendirerek bilgileri tarihsel döneminden ve etkilerinden soyutlamadan değerlendirebilirler.

Zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Kaynağı ya da Kanıtı Araştırma	Birden fazla kavram veya duruma ilişkin özellikleri belirlemek
	Benzerlik ve farklılıkları belirlemek
Dönüştürme	Zaman kavramlarını farklı takvimlerde hesaplayarak dönüştürmek
Sıralama	Olay, dönem veya kavramları kronolojik olarak sıralamak
Değerlendirme	Olay, dönem veya kavramları ölçütleri ile karşılaştırmak
	Karşılaştırmaya ilişkin yargıda bulunmak

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Geçmişte ya da günümüzde yaşanan ve insan yaşantısını etkileyen her türlü değişim, sosyal bilimlerin temel inceleme alanlarından biridir. Değişim, zaman içinde meydana gelen olumlu ya da olumsuz farklılaşma olarak tanımlanabilir. Zamanla her türlü şey değişime uğrayabilir; örneğin diller, inançlar, gelenekler, meslekler, kurumlar, teknolojik araçlar, ekonomik koşullar, doğal çevre ve iklim gibi. Süreklilik ise bazı değişimler yaşansa da herhangi bir alandaki istikrarı ifade eder.

Bireylerin ve toplumların zaman içinde nasıl değiştiğini; belirli unsurların ve taleplerin ise mevcut durumunu, devamlılığını nasıl koruduğunu anlamak tarihsel olayları anlamlandırmak adına önemlidir. Zira tarihte ya da günümüzde yaşanan küçük ya da büyük bir değişimin nasıl etkilere sahip olduğunu kanıtlayacak onlarca örnek verilebilir. Söz gelimi oyun ve oyuncak tarihsel süreç boyunca çocuklar için önemli bir gereksinim olmaya devam ederken, teknolojik gelişmeler oyunların ve oyuncakların yapısını, niteliğini, işlevini ve çeşitliliğini önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin; benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama, tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme, geçmişteki problemlerin neden-sonuç ilişkisini tanıma, tarihsel problemin çözümüne alternatif çözümler bulma gibi yeterliliklere sahip olması önemlidir. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi; tarihin herhangi bir döneminde bazı şeylerin devam ettiğini ve bazılarının ise nasıl değiştiğini açıklayabilme, zaman içindeki değişimi ilerleme-gelişme veya gerileme-bozulma şeklinde değerlendirebilmeyi içerir.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi, bütünleşik becerilerden karşılaştırma ve sentezleme ile alana özgü becerilerden sıralama, neden ve sonuçları yorumlama ve öngöründe bulunma becerilerinden oluşmaktadır.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Karşılaştırma	Birden fazla kavram veya duruma ilişkin özellikleri belirlemek
	Belirlenen özelliklere ilişkin benzerlikleri listelemek
	Belirlenen özelliklere ilişkin farklılıkları listelemek
Sıralama Becerisi	Olay, dönem, kavramları kronolojik olarak sıralamak
Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama	Değişim ve sürekliliğe neden olan unsurları incelemek
	Değişim ve sürekliliğin etkilediği unsurları incelemek
	Değişim ve sürekliliğin etkilerinin niteliğini sorgulamak
	Değişim ve sürekliliğin nedenlerini ve sonuçlarını bağlamından kopmadan yeniden ifade etmek
Sentezleme	Parçalar arası ilişki kurmak
	Parçaları birleştirerek özgün bir bütün oluşturmak
Değişim ve Sürekliliğin Geleceğine Yönelik Kanıt, Gözleme veya Deneyime Dayalı Öngöründe Bulunma	Mevcut olay, konu, durumla kanıt, gözlem veya deneyimi ilişkilendirmek
	Mevcut olay, konu, durumu kanıt, gözlem veya deneyimle ilişkilendirerek geleceğe yönelik çıkarım yapmak

Girişimcilik Becerisi

Girişimcilik; insanlarla ilişkilerde uyum gösterebilme ve empati kurabilme, toplum yararını gözeterek ihtiyaç duyulan herhangi bir ürüne yönelik ihtiyaç sezme, risk alarak ürünle ilgili planlama yapma, üretimde bulunma ve pazarlama süreçlerini kapsayan temel bir beceri alanıdır. Girişimcilik becerileri; kendine güvenme, sorumluluk almaya istekli olma, yenilikçi ve yaratıcı fikirler üreterek problemlerle başa çıkma ve belirsizliklerden beslenerek risk alabilme özelliklerinden oluşmaktadır.

Girişimcilik becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Girişimcilik Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Sorgulama	Merak ettiği konuyu tanımlamak
	Konu hakkında sorular sormak (5N1K)
	İlgili konu hakkında bilgi toplamak
	Toplanan bilgilerin doğruluğunu değerlendirerek çıkarım yapmak
Gözleme Dayalı Tahmin Etme	Mevcut olay, konu, sorun veya durum ile n gözlem deneyimini ilişkilendirmek
	Mevcut olay, konu, sorun veya duruma ilişkin çıkarım yapmak
	Mevcut olay, konu, sorun veya duruma ilişkin yargıda bulunmak
Değerlendirerek Karar Verme	Olası problem, belirsizlik veya fırsatları belirlemek
	Olası problem, belirsizlik veya fırsatları analiz etmek
	Riskleri derecelendirmek ve alınacak tedbirlere ilişkin öneride bulunmak
	Gerekçeli yargıda bulunmak
	Gözden geçirmek
Kaynakları Yönetme	Kaynakları belirlemek
	Kaynakları temin etmek ve etkin kullanmak
Fikri Sonuçlandırma	rn oluşturmak
	ürünü tanıtımak
	Fikrin sonuçlarını değerlendirmek

Felsefi Sorgulama Becerisi

Felsefi sorgulama, felsefe öğretiminin en temel becerilerindendir. Felsefe dersi, öğrencilerin bireysel düşüncelerini etkin şekilde kullanmalarına imkân sağlamaktadır. Bir anlamlandırma girişimi olarak felsefe insanın bu dünyadaki pozisyonunu, dünyaya ve problemlere bakışını değiştirebilme özelliğine sahiptir.

Felsefi sorgulama, felsefi düşünmeye temel oluşturan merak ve şüphe ile başlar. Öğrenci, ilgisi ve merakı sayesinde bilmediklerinin farkına varır ve soru sormaya başlar. Zamanla felsefi soru sorma becerisini geliştirir. Felsefi sorgulama; öğrencinin insan, evren ve yaşama yönelik sorularının sistemli, ardışık, bütüncül ve refleksif şekilde gerçekleştirilmesini ifade eder. Bu beceriye eşlik eden eleştirel tavır, öğrenciyi felsefi tartışma düzeyine yükseltir.

Felsefe öğretimi, bireyde yaratıcı düşünmenin ortaya çıkmasına kapı aralar. Bu bakımdan öğrenme ortamında öğretmenden öğrenci karşısında Sokratik bir rol (ebe) oynaması beklenir. Bununla birlikte öğrencilerin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edip tartışabilecekleri bir sınıf ortamının (iletişim ortamı) oluşturulması da önemli bir gerekliliktir. Söz konusu süreçte öğrenciye tartışmaya temel olacak bilgiler sunulmalı ve tartışma; öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerini mümkün kılacak şekilde, belli bir bakış açısı dayatılmadan yönlendirilmelidir.

Felsefi soru ve cevaplar çoğunlukla felsefi bir tartışma içerisinde doğar. Bu bakımdan felsefe derslerinin bir parçası olan tartışma, sürecin değerli bir bölümünü oluşturur. Sınıflarda öğrencilerin bilgi ve düşünmenin doğası hakkında açık fikirli bir tutuma sahip olduğu; düşünme hakkında konuşmak yerine sorgulama, tahmin etme, çelişme, şüphe etme davranışlarının sergilendiği, aynı zamanda sürecin aktif olarak sürdürüldüğü bir eğitim ortamı oluşturulmalıdır. Böyle bir sınıf ortamında bireylerin tartışma yöntemi ile akranları karşısında sorgulama yapmaları ve bu sayede ulaştığı cevapları sunabilmeleri, onların akıl yürütme becerilerini de geliştirmektedir. Felsefe öğretiminde tartışma, metin okuma ve metin üzerine tartışma şeklinde ilerlemek tartışmanın boyutunun felsefi düzlemde oluşunu mümkün kılmaktadır. Tartışmak, birlikte keşfetmek, paylaşmak, genellemek ve açıklamak felsefe dersinde öğrencilerin yaşaması gereken deneyimlerdir. Felsefe öğretmeni de bu doğrultuda öğrencilerin sorgulama ve açıklama arayışlarını teşvik etmeli, onlara güven duygusu aşılamalı ve öğrencilerin görüşlerine saygı göstermelidir.

Felsefi sorgulama becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Felsefi Sorgulama Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Felsefi Merak Etme ve Şüphe Duyma	Merak duymak
	Şüphe ile yaklaşmak
	Peşin hükümden kaçınmak
	Şüpheyi araç olarak kullanmak

Felsefi Sorgulama Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Değerlendirme	Düşüncelerin olası olumlu ve olumsuz sonuçlarını incelemek
	Düşünceleri farklı açılardan analiz etmek
Felsefi Derinlemesine Düşünme	Düşüncelerin olası olumlu ve olumsuz sonuçlarını incelemek
	Düşünceleri farklı açılardan analiz etmek
	Düşüncelerini açık fikirlilikle değerlendirmek
	Alternatif düşünce sistemlerini, varsayım ve çıkarımları analiz etmek
	Düşünceleri gerektiğinde değiştirmek
Felsefi Soru Sorma	Felsefi bir konu, soru, problem ve düşünce üzerine soru yönelmek
	Bütüncül bakmak
	Refleksif (yansıtıcı) olmak
	Sistemli olarak Sokratik yaklaşmak
	Yığılımlı ilerlemek
Eleştirel Tavr Alma	Bir konu, soru, problem veya düşünce ile ilgili eleştiriye açık olmak
	Bir konu, soru, problem veya düşünceye ilişkin güçlü ve zayıf yönleri tespit etmek
	İrdelemek
	Değerlendirmek
Tartışma	Mantksal temellendirme yapmak
	Mantksal çelişki, tutarsızlık veya geçersizlikleri tespit etmek
	Çürütmek veya kabul etmek

Felsefi Muhakeme Becerisi

Felsefe öğretiminin önemli bir bölümünü düşünce tarihindeki felsefi problem ve düşüncelerin öğrencilerin anlayışına sunulması oluşturmaktadır. Felsefi düşünme ve sorgulama becerisini kazanabilen öğrencinin geçmişten günümüze süregelen sorular ve bu sorular karşısında felsefi değer kazanmış cevaplar ile karşılaşması, bireye düşünme ve sorgulama becerilerini kullanabilme fırsatı vermektedir. Öğrenciler, insanlığın karşı karşıya olduğu bazı evrensel ve kadim sorunlar ile filozofların bu sorunlara sunduğu çözümleri felsefe sayesinde tanımaktadırlar. Geleneksel felsefi problemleri ve metinleri anlamak, filozofların görüşlerini değerlendirmek, kendi görüşlerini doğrulamak, daha rasyonel ve felsefi keşifler yapmak için ihtiyaç duyulan yöntem, strateji ve kuralların uygulanması gereklidir.

Felsefe öğretimi; düşünmeyi, soru sormayı, cevap aramayı, keşfettiklerini ifade edebilmeyi, hayal gücünü ve yaratıcılığı aktif etmeyi gerektirmektedir. Bu süreç öğrencinin kendisine ve yaşama dair bir anlam arayışını içerir.

Felsefi muhakeme becerisine ait bütünlük beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Felsefi Muhakeme Becerisi

Bütünlük Beceriler	Süreç Bileşenleri
Felsefi Problemleri Anlama	Düşünce tarihindeki felsefi soru ve problemlerin ortaya çıkış sebeplerini açıklamak
	Felsefi soru ve problemleri kendi yaşamı ile ilişkilendirmek
	Felsefi soru ve problemleri gündelik yaşamla ilişkilendirmek
	Felsefi soru ve problemleri varlığın ve yaşamın bütünlüğü içerisinde değerlendirmek

Sosyal Katılım Becerisi

Sosyal katılım, bağımsız ya da bir grubun üyesi olarak başkaları ile uyum içinde gönüllü hizmet faaliyetlerine katılma şeklinde tanımlanabilir. Sosyal katılım becerisi ise öğrencilerin kendileri ve yakın çevrelerini etkileyen konularda bilgi sahibi olmaları; ihtiyaçlarını gidermede bireysel, kurumsal ve sosyal örgütler arasındaki ilişkileri ortaya çıkararak fikir üretmeleri sürecidir. Aynı zamanda bu beceri; üretilen fikrin çevredekilere iletilmesinin yanı sıra görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma faaliyetlerini de içermektedir.

Sosyal katılım becerisine ait bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleri şunlardır:

Sosyal Katılım Becerisi

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
Sorgulama	Merak ettiği konuyu tanımlamak
	Konu ile ilgili sorular (5N1K) sormak
	İlgili konu hakkında bilgi toplamak
	Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirerek çıkarım yapmak
Sosyal Temas Oluşturma	Grup iletişimini başlatmak
	Grup etkileşimine katılmak
	Grup iletişimine katkıda bulunmak
	Grup iletişimini değerlendirmek
Grup Dinamiğini Sağlama	Görev paylaşımı yapmak
	Gruba veya ekibe katkı sağlamak
	Yardımlaşmak
Kaynakları Yönetme	Konu, sorun veya durumu fark etmek
	Konu, sorun veya duruma dair benzer deneyimleri incelemek
	Konu, sorun veya duruma ilişkin fikir veya çözüm üretmek
Müzakere Etme	Ayrışmayı fark etmek
	Görüşleri karşılaştırmak
	Çözüm aramak
	Görüşünü düzenlemek
	Yansıtmak
Fikri Eyleme Dönüştürme	Plan yapmak
	Planı uygulamak
	Planı değerlendirmek

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı'nın işlevsel bir biçimde kullanılabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

1. Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı, sosyal bilimlere ait alan becerilerinin esasları üzerine odaklanmıştır. Bu nedenle ilgili programın öğretme-öğrenme sürecinde beceri temelli öğrenme anlayışına uygun hareket edilmelidir.
2. Öğrencilerin araştırma yapma, sorgulama, keşfetme, problem çözme, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşım tartışabilmelerine, kendi öğrenme hedeflerini belirleyebilmelerine ve diğer öğrencilerle çalışmalarına imkân sağlayan öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
3. Öğretim programındaki süreçler, öğrencilerin bireysel farklılıkları ve öğrenme ortamının çevresel koşulları dikkate alınarak geliştirilmelidir.
4. Öğretim programı uygulanırken öğrencilerin hedeflenen beceri ve değerleri kazanmasına özen gösterilmelidir. Beceri ve değerler konuya entegre edilerek verilmelidir.
5. Öğretim programı uygulanırken mümkün olduğunca teknolojinin de kullanılabileceği ortamlar oluşturulmalıdır.
6. Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı; öğrencilerin edindiği bilgi ve becerileri günlük hayatla ilişkilendirecek şekilde tasarlanmış, bu sayede öğrencinin derse olan ilgisinin canlı tutulması hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak program uygulanırken bilgi-iletişim teknolojilerinin sınıf ortamında kullanılması oldukça önem arz etmektedir.
7. Öğretmenler; Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi ve hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak kazanımlarla tutarlı olacak şekilde öğretim materyalleri (bilgi notu, sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları vb.) yapılandırmalı ve kullanmalıdırlar. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplin alanlarının öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır.
8. Programın işlenişinde farklı öğrenme ortamlarına yönelik uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir. Özellikle ilgili öğrenme hedefleriyle uyumlu saha çalışması, yerel tarih gezileri, müze gezileri gibi okul dışı uygulamalar önemsenmeli ve bu doğrultuda önceden planlanan öğrenci merkezli etkinlikler gerçekleştirilmelidir.
9. Programda üç seçmeli tema bulunmaktadır. Bu temalar, "2.4. TEMA, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU" başlığının "SEÇMELİ TEMALAR" bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde belirtilen her tema, tüm sınıf seviyelerinde bir defaya mahsus seçilmelidir.
10. Sosyal Bilim Çalışmaları dersleri (I-II), ön koşulluluk gerektiren ve birbirlerini takip eden temalardan oluştuğu için her sınıf seviyesinde I. düzeyden başlayarak seçilmelidir.

2.4. TEMA, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı'nda yer alan temalar, kazanım sayıları ve kazanımların işlenişine ayrılabilir yaklaşımla süre ile bu sürelerin ders saatlerine oranı aşağıda belirtilmiştir:

SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARİ DERSİ I

TEMA	Kazanım Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
TEMA 1: KÜLTÜREL MİRAS VE DEĞİŞİM-I	5	12	17
TEMA 2: OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ-I (1302-1453)	5	12	17
TEMA 3: MEKÂNSAL DÜŞÜNME-I	5	10	14
TEMA 4: ÇEVRESEL RİSKLER VE TÜRKİYE-I	5	8	12
TEMA 5: FELSEFE VE YAŞAM-I	3	10	13
TEMA 6: AİLE VE TOPLUM-I	3	10	13
TOPLAM	26	62+10:72*	86+14:100*

SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARİ DERSİ II

TEMA	Kazanım Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
TEMA 1: KÜLTÜREL MİRAS VE DEĞİŞİM-II	3	10	14
TEMA 2: OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ-II (KLASİK DÖNEM)	3	10	14
TEMA 3: MEKÂNSAL DÜŞÜNME-II	6	10	14
TEMA 4: ÇEVRESEL RİSKLER VE TÜRKİYE-II	5	8	12
TEMA 5: FELSEFE VE YAŞAM-II	3	10	13
TEMA 6: AİLE VE TOPLUM-II	2	14	19
TOPLAM	22	62+10:72*	86+14:100*

* Sosyal Bilim Çalışmaları I-II derslerinde seçmeli temalara ayrılan süre 10 ders saatidir (%14).

SEÇMELİ TEMALAR

TEMA	Kazanım Sayısı	Süre	
		Ders Saati	Yüzde Oranı (%)
TEMA 1: SOSYAL BİLİMLERDE SAHA ÇALIŞMASI	6	10	14
TEMA 2: DÜNYA SAVAŞLARININ KÜRESEL YANSIMALARI	6		
TEMA 3: MEDYA OKURYAZARLIĞI	5		

2.5. KİTAP FORMA SAYILARI VE KİTAP EBADI

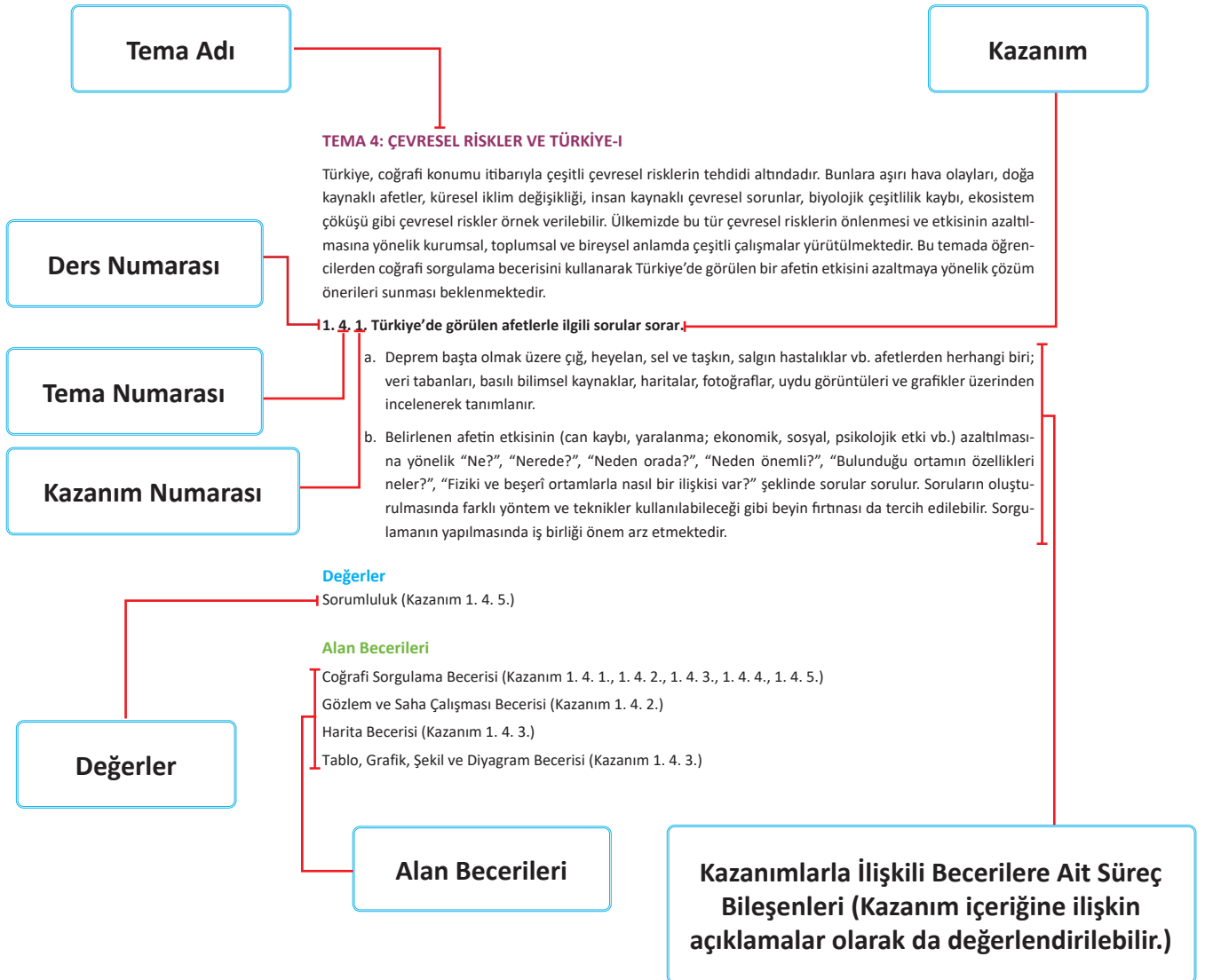
DERS KİTABI	FORMA SAYILARI*	KİTAP EBADI
SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARİ DERSİ	16-17	19,5 x 27,5

* Forma sayıları alt ve üst sınır olarak belirlenmiştir.

3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı tematik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Öğrenme ürünlerinin öğrencilere kazandırılması sürecinde beceri merkezli bir süreç dikkate alınmış olup işe koşulacak beceriler, açıklamaları ile birlikte verilmiştir.

Sosyal Bilim Çalışmaları Dersi (I-II) Öğretim Programı'nın yapısı şematik olarak aşağıda sunulmuştur:

3.2. TEMA, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARINI DERSİ TEMA, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

TEMA 1: KÜLTÜREL MİRAS VE DEĞİŞİM-1

Kültürel miras, bir toplumun üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren bir hazinedir. İnsanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyimlerin, geleneklerin devamlılığını ve geleceğin doğru kurulmasını sağlar. Kültürel miras; kimliğimiz, kültürümüz ve tarihimizle ilgili somut ve soyut değerlerin tümüdür. Tarihî kentler ve dokular, kültürel peyzajlar, anıtsal yapılar, arkeolojik alanlar kadar dil, gelenek, dans, müzik, ritüeller gibi yaşayan ama somut olmayan değerler de kültürel mirası oluşturur.

Kültürel miras, geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak içinde yaşanan topluma ve dünyaya bir temel oluşturur. Geleceğin inşasına sağlam bir referans olurken manevi anlamda da insan hayatını zenginleştirir. Kültürel miras tanımının kapsamı zaman içinde genişlemiş ve zenginleşmiştir. Anıt eserler üzerine odaklanan bir tanımdan ve koruma anlayışından, çok daha kapsayıcı ve insana ait tüm kültürel değerleri içeren bir kültürel miras anlayışına ulaşılmıştır. Bu dinamik süreçte kültürel mirasın tanımı, çağın gereklerine göre yeniden yorumlanmaktadır. Bugünkü insan hakları, kültürel çeşitlilik ve eşitlik vurgusu kültürel mirasla ilgili dokümanlar için temel tanımlardır.

Günümüzde UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü), ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) gibi uluslararası kurumlar ve organizasyonlar tarafından hazırlanan sözleşmelerde, uluslararası hukuk metinlerinde ya da ulusal düzeyde kullanılan yasalarda ve yönergelerde kullanılan kültürel miras kategorileri şunlardır:

1. Somut Kültürel Miras

Kültürel Miras'ın somut (maddi) türü, kültür varlığı olarak adlandırılır.

- Taşınır Kültürel Miras (tablolar, heykeller, sikkeler, el yazmaları, arkeolojik eserler vs.)
- Taşınmaz Kültürel Miras (anıtlar, arkeolojik sitler, tarihî kent dokuları vs.)

2. Sualtı Kültürel Mirası

3. Somut Olmayan Kültürel Miras (sözlü gelenekler, gösteri sanatları, ritüeller vs.)

4. Doğal Miras (kültürel boyutu olan doğal sitler, kültürel peyzajlar gibi fiziki, biyolojik, jeolojik formasyonlar vs.)

"Sosyal Bilim Çalışmaları-1" dersi "Kültürel Miras ve Değişim-1" temasında bireyin kendi kültürünün ve diğer kültürlerin farkına varması, ilgili kültürleri tanınması, kültürel normlara ve düşünelere uygun davranış geliştirmesi, empatik bir yaklaşım ile değerlendirmelerde bulunması için sahip olması gereken bilgi, tutum, anlayış ve beceriler işe koşulacaktır. Tema içeriğinde İlk ve Orta Çağlardaki kültürel miras havzaları, İlk ve Orta Çağlarda Türkistan'daki Türk devletlerinin sosyal ve kültürel yapısı ile İslam kültür ve medeniyetinin temel unsurları (sosyal, kültürel, eğitim ve sanat) ele alınacaktır. Bu bölümde kazanımlar, kanıt kullanma becerisinin aşamalarına göre yapılandırılarak gerçekleştirilecektir.

1.1.1. İlk Çağ Anadolu Medeniyetlerinden günümüze ulaşmış kültürel miras alanlarını bilişim teknolojilerini kullanarak araştırır.

- Kültürel miras alanlarına ilişkin birincil ve ikincil kaynak türleri belirlenir.
- İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden günümüze ulaşmış kültürel miras alanlarına ilişkin kaynakların temel unsurları (türü, yazarı, tarihi, dijital kimliği, uzantısı) belirlenir.
- İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden günümüze ulaşmış kültürel miras alanlarına ilişkin kaynaklardaki olası çelişki, tutarsızlık, belirsizlik ve boşlukların tespitine yönelik sorular sorulur.
- İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden günümüze ulaşmış kültürel miras alanlarına ilişkin kaynaklardaki olası çelişki, tutarsızlık, belirsizlik, boşluk, propaganda, ön yargı ve yönlendirmeler belirlenir.
- İncelenen kaynaklar İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden günümüze ulaşmış kültürel miras alanlarına ilişkin oluşturulacak yazılı ve görsel ürün içerisinde kanıt olarak kullanılır.

1.1.2. İlk ve Orta Çağlarda Türkistan'daki Türk devletlerinin sosyal ve kültürel yapısında meydana gelen değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlar.

- Orhun Kitabeleri'ne ilişkin kullanılacak kaynaklardan yola çıkılarak Asya Hun, Kök Türk ve Uygur devletlerinin sosyal ve kültürel yapıları, dinî inançları ve konargöçer hayat tarzı ile ilgili temel bilgiler kronolojik olarak sıralanır.
- Asya Hun, Kök Türk ve Uygur devletlerinin sosyal ve kültürel yapıları, dinî inançları ile konargöçer hayat tarzında meydana gelen değişim ve sürekliliğe neden olan unsurlar incelenir.
- Asya Hun, Kök Türk ve Uygur devletlerinin sosyal ve kültürel yapıları, dinî inançları ile konargöçer hayat tarzında meydana gelen değişim ve sürekliliğin etkilediği unsurlar incelenir.
- Asya Hun, Kök Türk ve Uygur devletlerinin sosyal ve kültürel yapıları, dinî inançları ile konargöçer hayat tarzında meydana gelen değişim ve sürekliliğin neden ve sonuçları tarihsel bağlamından kopulmadan ifade edilir.

1.1.3. İslam medeniyetinin temel unsurlarını insanlığın ortak mirasına katkıları bakımından değerlendirir.

- Müslüman âlimlerin kültür, eğitim ve sanat alanında ortaya koydukları örnek çalışmalar incelenerek İslam medeniyet tasavvuruna ilişkin çıkarımda bulunulur.
- İslam medeniyeti ile diğer medeniyetlerin kültür, eğitim ve sanat anlayışları karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları belirlenir.
- Kanıta dayalı sorgulama ve araştırma süreci göz önünde bulundurularak İslam medeniyetinin kültür, eğitim ve sanat alanında insanlığın ortak mirasına katkılarının yansıtılabileceği bir proje hazırlanır.

1.1.4. Büyük Selçuklu Devleti Dönemi'nde sosyal, kültürel ve eğitim alanındaki gelişmeleri açıklar.

- Kaynaklar üzerinden Selçuklu kültür ve medeniyetinin temelini oluşturan sosyal yapı, eğitim, kültür ve sanat alanındaki gelişmeler incelenir.
- Büyük Selçukluların sosyal, kültürel ve eğitim yaşantısında meydana gelen değişimlerde, farklı medeniyetlerin etkisi belirlenir.
- Büyük Selçuklu Devleti Dönemi'nde sosyal, kültürel ve eğitim alanındaki gelişmeleri içeren metin, afiş veya sunu hazırlanır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 1. 1. 1., 1. 1. 2., 1. 1. 3., 1. 1. 4.)

Alan Becerileri

Kanıt Kullanma Becerisi (Kazanım 1. 1. 1., 1. 1. 3., 1. 1. 4.)

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi (Kazanım 1.1.2.)

TEMA 2: OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ-I (1302-1453)

Kültür; tarihsel ve toplumsal gelişme sürecinde oluşturulan maddi, manevi değerler ile bunları oluşturmada ve sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçlar bütünüdür. Medeniyet ise bir topluma ait maddi ve manevi varlıkların, fikir ve sanat çalışmalarıyla ilgili niteliklerin tümünü kapsar.

Osmanlı kültür ve medeniyeti; Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi ile devletleşme aşamasında, bulunduğu coğrafyanın ve karşılaştığı farklı toplumların etkisiyle önemli değişiklikler geçirmiştir. İlgili kültür ve medeniyetin oluşumunda Orta Asya, Kafkaslar, İran, Arap yarımadası, Afrika, Anadolu ve Rumeli'de yaşayan toplulukların kendi aralarındaki geçişken ve sosyokültürel tema etkili olmuştur. Toplum hayatını kuşatan İslam dini, her alanda varlığını göstererek Osmanlı halkının kültürünü de etkilemiştir.

Osmanlı toplumu; uzun yıllar farklı kültürel bölgeleri kapsayan ve çeşitli din, dil, milliyet, kültür ve anlayışları içinde barındıran bir özelliğe sahiptir. Tarih boyunca biriktirdiği insani değerleri harmanlayarak şekillenmiştir. Bu sayede kültürel farklılıkları "birlikte yaşama" anlayışına dönüştüren ve ortak değerlerin oluşmasına öncülük eden bir medeniyet inşa etmiştir.

"Sosyal Bilim Çalışmaları-I" dersi "Osmanlı Kültür ve Medeniyeti-I" temasında Osmanlı kültür ve medeniyetinin oluşumunu etkileyen unsurlarla ilgili gelişmeler, bu medeniyetin günümüze etkileri ve toplumda kültürel etkileşimin temel ögeleri, değişim ve sürekliliği algılama becerisinin bütünleşik becerileri ile tüm süreç bileşenleri işe koşularak analitik bir yaklaşımla öğrencilere kazandırılacaktır.

1.2.1. Kuruluş Dönemi'nde siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların Osmanlı kültür ve medeniyetine etkisini sentezler.

- Kuruluş Dönemi'nde Osmanlı kültür ve medeniyetine kaynaklık eden unsurlar soysokültürel bağlam ile ilişkilendirilir.
- Osmanlı kültür ve medeniyetinin oluşmasında Türk töresinin etkileri değişim ve süreklilik bağlamında yorumlanır.
- Osmanlı medeniyetini oluşturan tarihi koşullar seçilen farklı bir sosyal disiplin (coğrafya, antropoloji, sosyoloji, ekonomi) ile ilişkilendirilerek disiplinler arası bir bakış açısı ile açıklanır.

1.2.2. Osmanlı kültür ve medeniyetinde meydana gelen değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlar.

- Kuruluş Dönemi'ndeki Osmanlı kültür ve medeniyetinde değişim ve sürekliliğe neden olan unsurlar belirlenir.
- Kuruluş Dönemi boyunca Osmanlı kültür ve medeniyetinde değişim ve sürekliliğe neden olan unsurların niteliği belirlenir.
- Kuruluş Dönemi'nde Osmanlı kültür ve medeniyetinde değişim ve sürekliliğin neden ve sonuçları, bağlamından kopmadan ifade edilir.

Değerler

Vatanseverlik (Kazanım 1.2.1., 1.2.2.)

Alan Becerileri

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi (Kazanım 1.2.1. , 1.2.2.)

TEMA 3: MEKÂNSAL DÜŞÜNME-I

Mekânsal düşünme; mekân kavramlarını bilme, temsil araçlarını kullanma ve akıl yürütme süreçlerini uygulama olarak tanımlanabilir. Konum, boyut, süreklilik, desen, mekânsal ilişki, bağlantı (ağ) ve yakınlık mekânsal kavramlara örnektir. Mekânsal kavramların görselleştirilmesinde harita, diyagram, tablo, grafik, fotoğraf gibi temsil araçlarından yararlanılır. Bu temsil araçları mekânsal yapılar içindeki ilişkileri ifade etmek için kullanılabilir. Bahsi geçen görsel unsurların hazırlanması ve sunumunda mekânsal bilgi teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Öğrenciler, mekânsal bilgi teknolojilerini işlevsel olarak kullandıkları ölçüde mekânsal düşünme becerileri ve diğer coğrafi beceriler yönünden gelişmektedir. CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri), UA (Uzaktan Algılama), GPS (Küresel Konumlandırma Sistemi), dijital küreler gibi yazılımlar mekânsal bilgi teknolojilerine örnek verilebilir. Bu teknolojiler, özellikle çevrim içi coğrafi veri teknolojileri ile desteklenmektedir.

"Sosyal Bilim Çalışmaları-I" dersi "Mekânsal Düşünme-I" temasında öğrencilerden bir yerin konumunu algılaması ve koşullarını tanımlaması, benzer özellikleri paylaşan veya işlevsel yönden bağlantılı olan yerlerin dağılımını belirlemesi ve çizmesi, bir mekândaki coğrafi özelliklerin desenini algılaması ve mekânsal bir hiyerarşiyi çözümlemesi beklenir. Ayrıca bu temada yakından uzağa, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa öğretim ilkelerinin dikkate alınması esastır. Bu temanın işletilmesinde iş birliğine dayalı öğretim tasarımları kullanılmalıdır.

"Mekânsal Düşünme-I" temasında öğrencilerden beklenen bir başka yeterlilik, vaka çalışmaları üzerinden uygulama yapabilmeleridir. Uygulamalarda mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı oldukça önemlidir. Uygulamalarda seçilecek çalışma konularına ait örnekler tema içinde verilmiş olup çalışma konuları bunlarla sınırlı değildir. Öğretmen ve öğrenciler, mevcut imkânlar ölçüsünde başka çalışma konuları da belirleyebilirler.

1. 3. 1. Mekânı konumsal özelliklerine göre çözümler.

- Haritalar ve çeşitli metinlerden yararlanılarak bir mekânın konum (mutlak ve göreceli) özellikleri belirlenir.
- Bir mekânın konum özellikleri mutlak ve göreceli konum şeklinde sınıflandırılır.
- Bir mekânın konum özellikleri yorumlanır.

1. 3. 2. Mekânı coğrafi koşulları göz önünde bulundurarak yorumlar.

- Birincil ve ikincil bilgi kaynaklarında (sanal veya gerçek gözlem ve saha çalışması, alan yazını araştırmaları) geçen ve çeşitli yöntemlerle belirlenen mekâna ait coğrafi koşullar ayırt edilir.
- Belirlenen mekâna ait coğrafi koşullar hakkında birincil ve ikincil bilgi kaynaklarından bilgi toplanır.
- Elde edilen bilgiler mekâna ait doğal ve beşerî koşullar şeklinde sınıflandırılır.
- Mekâna ait coğrafi koşullar CBS, tablo, grafik, diyagram, dijital yazılımlar, dijital küreler ile görselleştirilir.
- Mekânın coğrafi koşulları tanımlanır.

1.3.3. Bilgi teknolojileri ile bölge belirler.

- a. Benzer doğal (yeryüzü şekilleri, iklim, toprak vb.) ve beşerî (nüfus, yerleşme vb.) coğrafi özelliklere sahip veya işlevsel (yönetimsel, planlama, hizmet vb.) yönden bağlantılı olan mekânların yerleri mekânsal bilgi teknolojileri (CBS, UA, GPS, dijital küreler gibi) kullanılarak belirlenir.
- b. Mekânsal bilgi teknolojileri yardımıyla belirlenen bölgelerin çevresine bu teknolojilerin kullanılmasıyla sınır çizilir.

1.3.4. Bir mekândaki coğrafi olay veya olgunun desenini gözlemlerine dayalı olarak açıklar.

- a. Mekânsal bilgi teknolojileri ile mekândaki coğrafi olay veya olgu gözlemlenir. Gözlem sonuçlarına göre mekândaki coğrafi olay veya olgu ifade edilir.
- b. Bir mekândaki coğrafi olay veya olgu incelenir.
- c. Bir mekândaki coğrafi olay veya olgunun deseni ifade edilir.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 1. 3. 1., 1. 3. 2., 1. 3. 3., 1. 3. 4.)

Alan Becerileri

Mekânsal Düşünme Becerisi (Kazanım 1. 3. 1., 1. 3. 2., 1. 3. 3., 1. 3. 4.)

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (Kazanım 1. 3. 2.)

TEMA 4: ÇEVRESEL RİSKLER VE TÜRKİYE-I

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla çeşitli çevresel risklerin tehdidi altındadır. Bunlara aşırı hava olayları, doğa kaynaklı afetler, küresel iklim değişikliği, insan kaynaklı çevresel sorunlar, biyolojik çeşitlilik kaybı, ekosistem çöküşü gibi çevresel riskler örnek verilebilir. Ülkemizde bu tür çevresel risklerin önlenmesi ve etkisinin azaltılmasına yönelik kurumsal, toplumsal ve bireysel anlamda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu temada öğrencilerden coğrafi sorgulama becerisini kullanarak Türkiye’de görülen bir afetin etkisini azaltmaya yönelik çözüm önerileri sunması beklenmektedir.

"Sosyal Bilim Çalışmaları-I" dersi "Çevresel Riskler ve Türkiye-I" temasında öğrencilerden Türkiye’de görülen herhangi bir afetle ilgili coğrafi sorular sorması, coğrafi bilgi toplaması, bu bilgileri düzenlemesi ve çözümlemesi, belirlediği afetin etkisini azaltmaya yönelik coğrafi sonuçlara ulaşması ve gerekli gördüğü hususları yetkililerle paylaşması beklenir.

"Çevresel Riskler ve Türkiye-I" temasında öğrencilerden beklenen bir başka yeterlilik; gözlem ve saha çalışmaları ile harita ve tablo, grafik, şekil ve diyagram oluşturarak uygulama yapabilmeleridir. Gerçekleştirilecek uygulamalarda mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı oldukça önemlidir. Uygulamalarda seçilecek örnek afet türlerine tema içinde yer verilmekte ancak sorgulanacak afetler bunlarla sınırlı tutulmamaktadır. Ayrıca bu temanın işletilmesinde iş birliğine dayalı öğretim tasarımları kullanılmalıdır.

1. 4. 1. Türkiye’de görülen afetlerle ilgili sorular sorar.

- Deprem başta olmak üzere çığ, heyelan, sel ve taşkın, salgın hastalıklar vb. afetlerden herhangi biri; veri tabanları, basılı bilimsel kaynaklar, haritalar, fotoğraflar, uydu görüntüleri ve grafikler üzerinden incelenerek tanımlanır.
- Belirlenen afetin etkisinin (can kaybı, yaralanma; ekonomik, sosyal, psikolojik etki vb.) azaltılmasına yönelik "Ne?", "Nerede?", "Neden orada?", "Neden önemli?", "Bulunduğu ortamın özellikleri neler?", "Fiziki ve beşerî ortamlarla nasıl bir ilişkisi var?" şeklinde sorular sorulur. Soruların oluşturulmasında farklı yöntem ve teknikler kullanılabileceği gibi beyin fırtınası da tercih edilebilir. Sorgulamanın yapılmasında iş birliği önem arz etmektedir.

1. 4. 2. Türkiye’de görülen afetlerle ilgili bilgi toplar.

- Belirlenen afetin oluşum nedenleri, dağılışı, etkileri ve afetten korunma yöntemleri ile bilgi toplanması için kullanılacak araçlar (anket, mülakat, gözlem ve saha çalışması, haritalar, iklim grafikleri, uydu görüntüleri, dijital veri tabanları, CBS, kütüphane araştırmaları vb.) belirlenir.
- Söz konusu araç veya araçlar kullanılarak ilgili afet hakkında bilgiler elde edilir.
- Ulaşılan bilgiler karşılaştırılır, bu bilgilerin güvenilir kaynaklardan elde edildiği doğrulanır ve elde edilen veriler kaydedilir.

1.4.3. Türkiye’de görülen afetlerle ilgili bilgileri düzenler.

- Afete yönelik veriler sınıflandırılır ve görselleştirilir. Söz konusu verilerin görselleştirilmesi için dijital veya kâğıt haritalar, grafikler, şekiller, diyagramlar, tablolar ve çizelgeler oluşturulur (Bu süreçte harita becerisi ve tablo, grafik, şekil ve diyagram becerisi de işletilebilir.).
- Oluşturulan materyaller birleştirilir, coğrafi soru veya hipotez için yeterli bilgi ve dokümana ulaşıp ulaşılmadığı yorumlanır.

1.4.4. Türkiye’de görülen bir afet ile ilgili bilgileri çözümler.

Afetle ilgili ulaşılan veriler ve bu veriler arasındaki ilişkiler belirlenir. Elde edilen bilgilerden (grafikler, çizelgeler, tablolar, şekiller, diyagramlar, metinler, fotoğraflar, belgeler, röportajlar, haritalar, hava fotoğrafları, uzaktan algılanan görüntüler, CBS vb.) yararlanılarak afetin konumu, dağılımı, veriler arası ilişkiler, verilerdeki coğrafi kalıplar ve değişimler belirlenir.

1.4.5. Türkiye’de görülen bir afetin etkilerinin azaltılmasına yönelik çözüm önerilerinde bulunur.

- Elde edilen bilgilerde desenler bulunur ve bu desenlere dayalı önermeler oluşturulur.
- Önermeler coğrafi modeller, genellemeler ve teoriler ile karşılaştırılır.
- Afetin etkisinin azaltılmasına yönelik tahminlerde bulunulur.
- Araştırmada belirlenen olumsuz durumların iyileştirilmesi ile ilgili alternatif çözüm önerileri sunulur.
- Afetin etkisinin azaltılmasına yönelik hazırlanan rapor, haritalar ve diğer coğrafi temsillerle desteklenir. Gerekli görülen hususlar yetkililerle paylaşılır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 1. 4. 5.)

Alan Becerileri

Coğrafi Sorgulama Becerisi (Kazanım 1. 4. 1., 1. 4. 2., 1. 4. 3., 1. 4. 4., 1. 4. 5.)

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (Kazanım 1. 4. 2.)

Harita Becerisi (Kazanım 1. 4. 3.)

Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Becerisi (Kazanım 1. 4. 3.)

TEMA 5: FELSEFE VE YAŞAM-I

Felsefe; genel bir ifadeyle insanın kendisini, doğayı ve evreni anlama, açıklama ve anlamlandırma çabası olarak tanımlanabilir. Bu yönüyle insanın, dünyayı ve dünyadaki varlığını anlamlandırma sürecinde önemli bir yer tutar.

Felsefi düşünme; insanlığın ve toplumların düşünce yapılarının, bilgi birikimlerinin ve meydana getirdikleri değer sistemlerinin eksik ve yanlış olabileceğini temel alır. Şüpheye, sorgulama ve eleştiriye dayanır. İnsanlar tarafından üretilen bilgi ve düşüncelerin sanıldığı gibi değişmez doğrular olmadığı, bilgi birikimine bağlı olarak değişebileceği, her zaman yeni ve farklı şekilde üretilebileceği gerçeğini ortaya koyar. Felsefi düşünme tarzı sorgulayıcı ve eleştirel olduğu kadar aynı zamanda yapıcıdır. Daha güvenilir düşünceler üretmek için ele aldığı konuyla ilgili araştırma yapma, bulguları anlamlı bir şekilde sistemleştirme ve farklı görüşlerle tartışarak temellendirme felsefi düşünme tarzının ayırt edici özelliğidir. Felsefi düşünme, bireyleri sorgulama ve eleştirel düşünme süreciyle evrensel sorular sormaya ve şimdiki kadar verilen cevapların dışında yeni cevap arayışına teşvik eder. “Varlık nedir?”, “Bilgi nedir?”, “İyi nedir?”, “Güzel nedir?” gibi sorular felsefenin temel konularını oluşturur.

Felsefe; bir anlamlandırma girişimi olarak insanın bu dünyadaki yerini, dünyaya ve problemlere bakışını değiştirecektir. Bu düşünce tarzı, hayatın anlamı ve nasıl yaşanması gerektiği ile ilgili fikir üretme ve bir çıkış yolu bulma konusunda öğrenciler için uygun bir zemin oluşturacaktır. Bir etkinlik olarak felsefe, soru ve cevaplar üzerine kurulu olsa da cevaplardan daha çok sorularla eleştirel bir tavır kazandırmaktadır. Felsefe, insanların dünya görüşlerini şekillendirebilir ve yaşamlarını daha anlamlı hâle getirebilir. Aynı zamanda etik, politika, bilim, din, sanat gibi birçok farklı alanla ilişkilendirilebilir. Karar verme sürecinde bu alanlara rehberlik edebilir.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-I” dersi “Felsefe ve Yaşam-I” temasında öğrencilerden hayatın anlam ve değerini merak edip sorgulaması, hayatın anlamına ilişkin felsefi kavram ve problemleri araştırıp değerlendirmesi, felsefenin ele aldığı konu ve problemler hakkındaki düşünceleri inceleyip farklı açılardan analiz edip değerlendirmesi beklenir.

1.5.1. Hayatın anlamına ilişkin belli bir görüşü felsefi düşüncenin özelliklerine göre değerlendirir.

- Hayatın anlam ve değerine yönelik merak uyandırılır.
- Hayatın anlamına ilişkin öne sürülmüş felsefi bir görüş seçilir.
- Seçilen görüşün felsefi düşüncenin özelliklerine uygunluğu değerlendirilir.

1.5.2. Felsefi bir problemin günlük yaşamdaki yerini değerlendirir.

- Tespit edilen felsefi bir sorunun günlük yaşamla ilişkisi belirlenir.
- Felsefi soruların yaşamdaki yeri ve önemi değerlendirilir.

1.5.3. Felsefenin önemini güncel yaşamla ilişkisi açısından değerlendirir.

- a. Felsefi bir konunun güncel olaylarla ilişkisi araştırılır.
- b. Belirlenen konu farklı açılardan analiz edilir.
- c. Düşünürlerin belirlenen konu ile ilgili görüşleri incelenir.
- ç. İlgili konu hakkında yeni yargılar oluşturulur.

Değerler

Saygı (Kazanım 1. 5. 1., 1. 5. 2., 1. 5. 3.)

Alan Becerileri

Felsefi Sorgulama Becerisi (Kazanım 1. 5. 1., 1. 5. 3.)

Felsefi Muhakeme Becerisi (Kazanım 1. 5. 2.)

TEMA 6: AİLE VE TOPLUM-I

Aile, toplumsal yapının temel işlevsel bir ögesi ve çekirdeğidir. Birçok toplumsal kurum gibi aile de insanlık tarihi boyunca önemli değişiklikler geçirmiş, işlevlerinde farklılaşmalar olmuş ancak hiçbir toplumda yerini, önemini ve değerini yitirmemiştir. Çocuğun ilk hayat deneyimini kazandığı, ana dilini öğrendiği, ilk bilgilerini edindiği yer ailedir. Aile, aidiyet duygusunun bağlılık ihtiyacı gibi toplumsal güdülerin doyurulduğu ortamdır. Toplumun çekirdeğini oluşturan ve informel eğitimin verildiği sosyal bir kurumdur. Kültürel değerlerin ve normların samimi bir ortamda, birincil ilişkiler yoluyla temelini atıldığı yerdir.

Günümüzde geniş aile küçülerek çekirdek aileye dönüşmüştür. Eğitim, yönlendirme, meslek edindirme gibi bazı alanlardaki işlevlerini başka kurumlara devretmiştir. Fakat sevgi, koruma, çocuk yetiştirme, ahlaki eğitim, toplumsallaştırma, kişisel gelişim gibi işlevlerini özenle sürdürmektedir. Kısaca ailenin; insan neslinin korunması, devamının sağlanması gibi temel niteliklerini hiçbir dönemde ve toplumda kaybetmediği, bugün de artan bir önemle bu işlevlerini devam ettirdiği görülmektedir. Bu temada temel olarak sosyal bilimlerde yer alan psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji odağında disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmiştir. Buna göre öğrenciler; aile ve toplum olma süreçlerini etkileyen mekânsal, tarihî ve kültürel faktörleri de değerlendirme imkânı bulacaktır.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-I” dersi “Aile ve Toplum-I” temasında öğrencilerden aile ve toplum arasındaki ilişkiyi sorgulaması, ailenin önemini değerlendirmesi ve ailenin önemiyle ilgili fikirlerini paylaşması beklenir.

1.6.1. Aile ile ilgili başlıca kuramları analiz eder.

- Başlıca aile kuramları (Yapısal İşlevsel Kuram, Sembolik Etkileşim Kuramı, Sosyal Çatışma Kuramı, Aile Ekolojisi Kuramı) üzerinde durulur.
- Aile kuramları, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar bakımından karşılaştırılır.

1.6.2. Ailenin önemini yazılı, görsel ve sosyal medyadan belirlediği örnekler üzerinden değerlendirir.

- Ailenin toplumsal yaşam için önemi üzerinde durulur.
- Çeşitli medya araçlarından ailenin önemiyle ilgili örneklerin derlenmesi sağlanır.
- Dijitalleşmeyle birlikte aile kurumunda meydana gelen değişimlerle ilgili çıkarımda bulunulması sağlanır.

1.6.3. Ailenin ve toplumun önemiyle ilgili fikirlerini yaygınlaştırmak için faaliyetler yapar.

- Ailenin ve toplumun önemiyle ilgili oluşturulan fikrin eyleme dönüşebilmesi için (duvar gazetesi, toplantı, sergi vb.) plan yapılır.
- Ailenin ve toplumun önemiyle ilgili fikrî amaçların eyleme dönüşmesi için hazırlanan plan uygulanır.
- Ailenin ve toplumun önemiyle ilgili yapılan faaliyetlerin sonuçları sözlü olarak açıklanır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 1. 6. 1., 1. 6. 2., 1. 6. 3.)

Alan Becerileri

Sosyal Katılım Becerisi (Kazanım 1. 6. 1., 1. 6. 2., 1. 6. 3.)

SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI-II DERSİ TEMA, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

TEMA 1: KÜLTÜREL MİRAS VE DEĞİŞİM-II

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersinin “Kültürel Miras ve Değişim-II” temasında öğrencilerin Anadolu Selçukluları Dönemi’ne ait kültürel miras unsurlarını tanıması, tarihî kaynakları kullanarak kültürel miras öğelerine yorum getirmesi, kültürel miras eserlerinin zaman ve mekân koşullarındaki durumunu kavraması, açıklaması ve bu bağlamda kendi tarih anlatısını oluşturması amaçlanmaktadır.

2. 1. 1. Anadolu’nun Selçuklular Dönemi’ndeki kültürel mirasını günümüz koşullarıyla benzerlik ve farklılıkları açısından analiz eder.

- Anadolu’nun Selçuklular Dönemi’ndeki kültürel mirasa ilişkin, birincil ve ikincil kaynaklar dönemin şartları ve bağlamı içerisinde incelenir.
- Anadolu’da Selçuklular Dönemi’ndeki kültürel mirasın oluşmasında etkili olan dönemin koşulları ve mekânın etkileri belirlenir.
- Anadolu’nun Selçuklular Dönemi’ndeki kültürel mirasa ilişkin farklı tarihlerde gerçekleşmiş önemli olaylar, günümüz koşullarıyla benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırılır.
- Anadolu’nun Selçuklular Dönemi’ndeki kültürel mirası dönemin şartları ve bağlamına göre incelenerek tarih anlatısı oluşturulur.

2. 1. 2. Anadolu Selçuklular Devleti Dönemi’nde sosyal, kültürel ve eğitim alanındaki gelişmelere ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşır.

- Anadolu Selçuklularının kültür ve medeniyetinin ana unsurları belirlenir.
- Anadolu Selçuklularının sosyal, kültürel ve eğitim yaşantısında meydana gelen değişimlerde, farklı medeniyetlerin etkisi incelenir.
- Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi’nde sosyal, kültürel ve eğitim alanındaki gelişmeleri içeren, makale, poster, dijital içerik vb. ürün oluşturulup paylaşılır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 2. 1. 1., 2. 1. 2.)

Alan Becerileri

Kanıt Kullanma Becerisi (Kazanım 2. 1. 1., 2. 1. 2.)

TEMA 2: OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ-II (KLASİK ÇAĞ)

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersi “Osmanlı Kültür ve Medeniyeti-II (Klasik Çağ)” temasında öğrencilerin “Tarihçilerin Kutbu Halil İnalıcık” tarafından “Klasik Çağ” olarak adlandırılan dönemde Osmanlı kültür ve medeniyetinde ortaya çıkan değişimleri empatik bir yaklaşımla değerlendirebilmeleri için sahip olmaları gereken bilgi, tutum, anlayış ve beceriler işe koşulacaktır. Tema içeriği; tarihsel empati becerisinin üç bütünsel becerisi olan yorumlama, tarihsel bağlamsallaştırma ve yapılandırma becerileri ile ele alınacaktır.

2.2.1. Klasik Çağ'da Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan temel unsurların özelliklerini dönemin bakış açısıyla yorumlar.

- Klasik Çağ'da Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan temel unsurlar farklı kaynaklardan karşılaştırmalı olarak incelenir.
- Klasik Çağ'da Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan temel unsurlara ilişkin incelenen farklı türden kaynaktaki bilgiler dönemin koşulları göz önünde bulundurularak açıklanır.

2.2.2. Valide Sultanların kurdukları vakıflar üzerinden Klasik Çağ'da Osmanlı kültür ve medeniyetine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

- Klasik Çağ'da Valide Sultanların kurdukları vakıflar ve bu kurumların öne çıkan faaliyetleri belirlenir.
- Klasik Çağ'da Valide Sultanların kurdukları vakıflar üzerinden Osmanlı medeniyetinde vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin önemi yorumlanır.
- Klasik Çağ'da Valide Sultanların kurdukları vakıflar üzerinden Osmanlı medeniyetinde kadının sosyal statüsü dönemin koşulları dikkate alınarak değerlendirilir.

Değerler

Vatanseverlik, Yardımseverlik (Kazanım 2. 2. 2.)

Alan Becerileri

Tarihsel Empati Becerisi (Kazanım 2. 2. 1., 2. 2. 2.)

TEMA 3: MEKÂNSAL DÜŞÜNME-II

Mekânsal düşünme; mekân kavramlarını bilme, temsil araçlarını kullanma ve akıl yürütme süreçlerini uygulama olarak tanımlanabilir. Konum, boyut, süreklilik, desen, mekânsal ilişki, bağlantı (ağ) ve yakınlık mekânsal kavramlara örnektir. Mekânsal kavramların görselleştirilmesinde harita, diyagram, tablo, grafik, fotoğraf gibi temsil araçlarından yararlanılır. Bu temsil araçları mekânsal yapılar içindeki ilişkileri ifade etmek için kullanılabilir. Bahsi geçen görsel unsurların hazırlanması ve sunumunda mekânsal bilgi teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Öğrenciler, mekânsal bilgi teknolojilerini işlevsel olarak kullandıkları ölçüde mekânsal düşünme becerileri ve diğer coğrafi beceriler yönünden gelişmektedir. CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri), UA (Uzaktan Algılama), GPS (Küresel Konumlandırma Sistemi), dijital küreler gibi yazılımlar mekânsal bilgi teknolojilerine örnek verilebilir. Bu teknolojiler, özellikle çevrim içi coğrafi veri teknolojileri ile desteklenmektedir.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersi “Mekânsal Düşünme-II” temasında öğrencilerden bir konumun diğer konumlarla arasındaki bağlantıları tanımlaması, bir yeri başka bir yer ile karşılaştırması, koşulları bilinen iki yer arasında geçiş ile ilgili çıkarımda bulunması, benzer konumlara ve dolayısıyla benzer koşullara sahip yerler ile bu yerlerin benzer özelliklerini tespit etmesi, bir yerin komşu konumları etkileyebilme durumunu sorgulaması ve aynı haritada desenlenen farklı özellikleri çözümlemesi beklenir. Ayrıca bu temada yakından uzağa, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa öğretim ilkelerinin dikkate alınması esastır. Bu temanın işletilmesinde iş birliğine dayalı öğretim tasarımları kullanılmalıdır.

“Mekânsal Düşünme-II” temasında öğrencilerden beklenen bir başka yeterlilik, vaka çalışmaları üzerinden uygulama yapabilmeleridir. Uygulamalarda mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı oldukça önemlidir. Uygulamalarda seçilecek çalışma konularına ait örnekler tema içinde verilmiş olup çalışma konuları bunlarla sınırlı değildir. Öğretmen ve öğrenciler, mevcut imkânlar ölçüsünde başka çalışma konuları da belirleyebilirler.

2. 3. 1. Mekânsal bağlantılar arasındaki ilişkiyi çözümler.

- Bir mekânın yakın ve uzak çevresiyle sahip olabileceği bağlantılar (doğal ve beşerî) belirlenir.
- Bir mekânın yakın ve uzak çevresiyle arasındaki doğal (nehirler, sıradağlar, atmosfer dolaşımı, okyanus akıntıları vb.) ve beşerî (ulaşım ağları, iletişim sistemleri, göç ve ticaret yolları vb.) bağlantılar sınıflandırılır.
- Bir mekânın yakın ve uzak çevresiyle arasında gerçekleşebilecek bağlantı ilişkileri (doğal ve beşerî) belirlenir.
- Mekânsal bağlantılara bağlı olarak gerçekleşen doğal ve beşerî etkileşim belirlenir.
- Toplumsal süreci oluşturan tarihsel arka plan, sosyal yapı ve kültür arasında bütünsel ilişki kurulur.

2. 3. 2. Verilerden hareketle mekânları karşılaştırır.

- İki veya daha fazla mekâna ait coğrafi koşullar (doğal ve beşerî); uydu görüntüsü, haritalar, grafikler, yazılı metinler gibi mekânsal verilerden yararlanılarak tanımlanır.
- Mekânsal verilerden yararlanılarak belirlenen coğrafi koşulların benzer olanları listelenir.
- Mekânsal verilerden yararlanılarak belirlenen coğrafi koşulların farklı olanları listelenir.

2.3.3. Mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunur.

- Mekânsal bilgi teknolojilerinden yararlanılarak coğrafi koşullara göre (sıcaklık, yağış, bitki örtüsü, ülke sınırı vb.) mekânsal geçiş bölgesi belirlenir. Belirlenen bölgedeki coğrafi koşulların nasıl değişim gösterdiği (kademeli veya aniden) ile ilgili tespitlerde bulunulur.
- Mekânsal geçiş bölgesi ile komşu bölgelerin coğrafi koşulları arasındaki benzer ve farklılıklar karşılaştırılır.
- Belirlenen benzerlik ve farklılıklardan yola çıkılarak önermelerde (yarı kurak, ılıman vb.) bulunulur.
- Mekânsal geçiş bölgesinin sahip olduğu coğrafi koşullar tanımlanır ve yorumlanır.

2.3.4. Olay veya olgunun aynı harita üzerindeki desenlerini karşılaştırarak mekânsal ilişkilendirme yapar.

- Aynı haritada desenlenen farklı olay veya olgu belirlenir.
- Olay veya olgunun aynı harita üzerindeki desenleri karşılaştırılarak aralarındaki ilişki (çevresel etki analizi, hastalık salgın analizi, perakende analizi, suç analizi, doğa kaynaklı afet analizi, sosyal, siyasal ve kültürel unsurlar vb.) belirlenir.

2.3.5. Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkilerini değerlendirir.

- Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisi (fabrika dumanı ya da fabrika atıklarının çevrede oluşturduğu hava ve su kirliliği, uçakların kalkışı ya da inişi esnasında çevrede meydana gelen gürültü kirliliği ya da bir alışveriş merkezinin bulunduğu muhitin değerinin artması, kültürel unsurların, sosyal yapının, savaşıların mekâna etkisi vb.) ile ilgili sorular sorulur.
- Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisi ile ilgili bilgi toplanır.
- Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisi ile ilgili elde edilen bilgiler düzenlenir.
- Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisi çözümlenir.
- Mekânsal bir objenin aynı çevrede bulunan diğer mekânlar üzerindeki etkisi ile ilgili çıkarımlarda bulunulur.

2.3.6. Olay veya olgunun aynı harita üzerindeki desenlerini karşılaştırarak mekânsal ilişkilendirme yapar.

- Yeryüzünde benzer konumlara sahip mekânlardaki koşullar gözlemlenir.
- Yeryüzünde benzer konumlara sahip mekânlardaki benzer olay, olgu veya konular belirlenir.
- Yeryüzünde benzer konumlara sahip mekânlardaki benzer olay, olgu veya konular ile ilgili benzerlikler üzerinden çıkarım yapılır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 2. 3. 1., 2. 3. 2., 2. 3. 3., 2. 3. 4., 2. 3. 5., 2.3.6.)

Alan Becerileri

Mekânsal Düşünme Becerisi (Kazanım 2. 3. 1., 2. 3. 2., 2. 3. 3., 2. 3. 4., 2. 3. 5., 2.3.6.)

Coğrafi Sorgulama Becerisi (Kazanım 2. 3. 5.)

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (Kazanım 2. 3. 6.)

TEMA 4: ÇEVRESEL RİSKLER VE TÜRKİYE-II

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla çeşitli çevresel risklerin tehdidi altındadır. Bunlara aşırı hava olayları, doğa kaynaklı afetler, küresel iklim değişikliği, insan kaynaklı çevresel sorunlar, biyolojik çeşitlilik kaybı, ekosistem çöküşü gibi çevresel riskler örnek verilebilir. Ülkemizde bu tür çevresel risklerin önlenmesi ve etkisinin azaltılmasına yönelik kurumsal, toplumsal ve bireysel anlamda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu temada öğrencilerden coğrafi sorgulama becerisini kullanarak küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili sorgulama yapması beklenmektedir.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersinin “Çevresel Riskler ve Türkiye-II” adlı temasında öğrencilerden küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili coğrafi sorular sorması, coğrafi bilgi toplaması, bu bilgileri düzenlemesi ve çözümlenmesi, coğrafi sonuçlara ulaşması ve gerekli gördüğü hususları yetkililerle paylaşması beklenir.

“Çevresel Riskler ve Türkiye-II” temasında öğrencilerden beklenen bir diğer yeterlilik; gözlem ve saha çalışmalarından hareketle harita, tablo, grafik, şekil ve diyagram oluşturabilmeleridir. Gerçekleştirilecek uygulamalarda mekânsal bilgi teknolojilerinin kullanımı oldukça önemlidir. Uygulamalarda seçilecek örnek afet türlerine tema içinde yer verilmekte ancak sorgulanacak afetler bunlarla sınırlı tutulmamaktadır. Ayrıca bu temanın işletilmesinde iş birliğine dayalı öğretim tasarımları kullanılmalıdır.

2. 4. 1. Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili sorular sorar.

- Küresel iklim değişikliğinin sosyal ve politik etkileri (nüfus, göç, sağlık, eğitim, günlük yaşam gibi sosyal yapıya etkisi; güvenlik politikaları bağlamında iç ve dış politikaya etkisi, ülkelerin imzaladığı uluslararası anlaşmalara etkisi vb.) veri tabanları, bilimsel kaynaklar ve görseller üzerinden inceleyerek tanımlanır.
- Söz konusu değişikliğin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri ile ilgili sorular sorulur.

2. 4. 2. Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili bilgi toplar.

- Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri ile ilgili bilgi toplanması için kullanılacak araçlar (gözlem ve saha çalışması, anket, mülakat, haritalar, iklim grafikleri, uydu görüntüleri, dijital veri tabanları, CBS, kütüphane araştırmaları vb.) belirlenir.
- Belirlenen araç veya araçlar kullanılarak küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri ile ilgili bilgiler elde edilir.
- Ulaşılan bilgiler karşılaştırılır, bilgilerin güvenilir kaynaklardan (TÜBİTAK, TÜİK, Bakanlıklar vb.) elde edildiği doğrulanır ve bilgiler kaydedilir.

2.4.3. Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili bilgileri düzenler.

- Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri ile ilgili veriler sınıflandırılır ve görselleştirilir. Verilerin görselleştirilmesi için dijital veya kâğıt haritalar, grafikler, şekiller, diyagramlar, tablolar ve çizelgeler oluşturulur.
- Oluşturulan materyaller birleştirilir, coğrafi soru veya hipotez için yeterli bilgi ve dokümana ulaşıp ulaşılmadığı yorumlanır.

2.4.4. Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili bilgileri çözümler.

- Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkisi ile ilgili ulaşılan veriler ve bu veriler arasındaki ilişkiler belirlenir.
- Elde edilen bilgilerden (grafikler, çizelgeler, tablolar, şekiller, diyagramlar, metinler, fotoğraflar, belgeler, röportajlar, haritalar, hava fotoğrafları, uzaktan algılama teknolojileriyle elde edilen görüntüler, CBS vb.) yararlanılarak verilerdeki eğilim, korelasyon, dağılım, kalıplar, ilişkiler ve değişimler belirlenir.

2.4.5. Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkilerini değerlendirir.

- Elde edilen bilgilerdeki desenler bulunur ve bu desenlere dayalı önermeler oluşturulur.
- Önermeler coğrafi modeller, genellemeler ve teoriler ile karşılaştırılır.
- Elde edilen bilgilerden yola çıkılarak küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri ile ilgili sonuçlara ulaşılır ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunulur.
- Araştırmada belirlenen olumsuz durumların iyileştirilmesine yönelik alternatif çözüm önerileri sunulur.
- Küresel iklim değişikliğinin Türkiye'ye yönelik sosyal ve politik etkileri; konuyla ilgili hazırlanan rapor, haritalar ve diğer coğrafi temsillerle desteklenir.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım 2. 4. 5.)

Alan Becerileri

Coğrafi Sorgulama Becerisi (Kazanım 2. 4. 1., 2. 4. 2., 2. 4. 3., 2. 4. 4., 2. 4. 5.)

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (Kazanım 2. 4. 2.)

Harita Becerisi (Kazanım 2. 4. 3.)

Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Becerisi (Kazanım 2. 4. 3.)

TEMA 5: FELSEFE VE YAŞAM-II

Felsefi düşünme tarzı; var olan bilgi ve düşüncelerin mutlak değişmez doğrular olmadığı, bilgi birikimine bağlı olarak değişebileceği, her zaman yeni düşüncelerin üretilebileceğini temel alır. Şüphe etme, sorgulama, araştırma, kurgulama, yeniden yapılandırma özellikleriyle ele alınan konuyu temellendirmeyi ve felsefe yapmayı gerçekleştiren bir süreçtir. Daha sağlam düşünceler üretmek için ele alınan konunun ilkelerine gitmek, oradan hareketle konuyu aşamalı ve ayrıntılı olarak araştırarak alanın önde gelen düşünürleriyle tartışmak, ortaya çıkan verileri yeniden kurgulayarak temellendirmek felsefi düşünme tarzının temel özelliğidir.

Şüphe ve eleştiri, herhangi bir düşüncenin yapısal özellikleriyle birlikte yetersizliğini ortaya çıkardığından eleştirilen düşünceyi doğru bulanlarla tartışma başlatmaktadır. Tartışma eleştirel diyalog şeklinde yürütüldüğünde, konuyla ilgili yeni düşüncelere ulaşabilmek için yeni araştırmalar yapılmasını gerekli kılar. Tartışma ve araştırmalar sonucunda ulaşılan sonuçlar ve konuya ilişkin bilgiler yeniden kurgulanarak temellendirilir.

Öğrencilerin felsefi konularla ilgili araştırma yapması; merak ettiği bir konuyu, güncel bir felsefi soruyu, bir değer sistemini veya toplumda bir soruna karşılık gelen bir kavramı sistemli olarak incelemesi şeklinde gerçekleşir. Bu süreç, öğrencinin karşılaştığı sorunları yöntemli ve çok yönlü ele almasına ve çözümleyebilmesine imkân sağlar. Görüşlerini doğru ifade etme ve temellendirme becerisi sayesinde öğrenim ve çalışma hayatındaki güçlükleri daha kolay aşmasına ve bu süreçte dengeli kararlar almasına yardımcı olur.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersi “Felsefe ve Yaşam-II” temasında öğrencilerden felsefe alanında araştırma yapması, araştırma konusunun kavramlarını, konuya ilişkin soruları yeniden adlandırması ve kavramlar arası yeni bağlantılar kurması, araştırmanın sonuçlarını tartışması ve temellendirmesi beklenir.

2.5.1. Belli bir konuda felsefi sorular sorar.

- Söz konusu soruların özellikleri incelenir.
- Sorulan sorular ile felsefenin bağlantılı olduğu konu arasındaki ilişki belirlenir.
- Belirlenen konu ile ilgili felsefi nitelikte yeni sorular oluşturulur.

2.5.2. Belli bir konu ile ilgili felsefi görüşleri eleştirel yaklaşımla değerlendirir.

- Belirlenen felsefi bir probleme ilişkin güçlü ve zayıf yönler tespit edilir.
- Düşünürlerin ilgili konuya dair görüşleri farklı bakış açılarına göre değerlendirilir.

2.5.3. Felsefi görüşlerle ilgili argümanları analiz eder.

- Belirlenen felsefi bir görüşe ait argümanlar tespit edilir.
- Bu görüşün argümanları arasındaki tutarsızlıklar belirlenir.
- Bu görüşe ait argümanları çürütecek karşıt argümanların neler olabileceği araştırılır.
- Aynı konu hakkında ortaya konulan farklı argümanlar tartışılır.

Değerler

Saygı, Sabır, Öz denetim (Kazanım 2. 5. 1., 2. 5. 2., 2. 5. 3.)

Alan Becerileri

Felsefi Sorgulama Becerisi (Kazanım 2. 5. 1., 2. 5. 2., 2. 5. 3.)

TEMA 6: AİLE VE TOPLUM-II

Aile; insanlık tarihi boyunca önemli değişiklikler geçirmiş, farklı toplumsal sistemlerde farklı işlevlere sahip olmuştur. Toplumsal yapının değişmesiyle birlikte ailenin yapısı ve görevi de değişmektedir. Ekonomik üretim biçimi ve toplumsal tabaka ve sınıflar, aile örgütlenmesini de etkiler.

Kültürün bir kuşaktan diğerine iletilmesinde en önemli sosyal ortam olan aile; dinî, millî ve hukuki değerleri ile toplumun çekirdeğini oluşturmaktadır. Türk ailesinde saygı, sevgi ve uyum vardır. Ailenin kurucuları olan kadın ve erkek iyi vasıflar taşıyan, birbirlerine karşı ölçülü, saygılı ve anlayışlı davranan kişilerdir. Türk aile yapısı, sağlıklı bir toplumun oluşmasına katkı sağlayarak bireylerin huzurlu bir hayat sürebilmelerini mümkün kılmıştır. Türk milletinin tarihe yön veren, çok geniş coğrafyadaki hareketliliğinde sağlam aile yapısı ve düzeni son derece önemli bir rol oynamıştır.

Günümüz bilgi toplumunda teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması, ailenin yapısında ve işlevlerinde çeşitli değişikliklere neden olan bir başka etkidir. Bu durum, bir gereklilik olarak görülürken bireylerin duygusal ve sosyal hayatlarında birçok olumsuzluğa neden olmaktadır. Ailenin yapısı ve bütünlüğündeki bozulmalar toplumda da ahlaki ve siyasi bir bozulmayı beraberinde getirmektedir. Bu temada temel olarak sosyal bilimlerde yer alan psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji odağında disiplinler arası bir yaklaşımla toplumun karşı karşıya kaldığı değişme, çözülme ve bozulmanın nedenleri sorgulanarak bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede öğrenciler; aile ve toplum olma süreçlerini etkileyen mekânsal, tarihî ve kültürel faktörleri de değerlendirme imkânı bulacaktır.

“Sosyal Bilim Çalışmaları-II” dersi “Aile ve Toplum-II” temasında öğrencilerden değişen dünyada yaşanan değişimi değerlendirmesi ve değişimle birlikte aile kurumunun üstlenebileceği yeni rollerle ilgili fikir üretmesi beklenir.

2.6.1. Ailenin ve toplumun yapısı ile ilgili gelecekte oluşabilecek değişimleri değerlendirir.

- Ailenin ve toplumun geleceğine ilişkin görüşler belirlenir.
- Söz konusu görüşlerin benzer ve farklı yönleri tespit edilir.
- Ailenin ve toplumun geleceği ile ilgili farklı görüşlere ait temel argümanların sağlamlığı tartışılır.
- Ailenin ve toplumun geleceğine ilişkin kişisel görüş oluşturulur.
- Oluşturulan yeni görüş farklı görüşlere karşı savunulur.

2.6.2. Değişen dünyada ailenin üstlenebileceği yeni roller ile ilgili fikirler üretir.

- Küreselleşmeyle birlikte toplumsal kurumların da yeni roller üstlendiği üzerinde durulur.
- Değişen dünyada aile kurumunun üstlenebileceği yeni roller ile ilgili çıkarımlarda bulunulur.

Değerler

Sorumluluk, Saygı, Sevgi, Dostluk, Adalet (Kazanım 2. 6. 1., 2. 6. 2.)

Alan Becerileri

Sosyal Katılım Becerisi (Kazanım 2. 6. 1., 2. 6. 2.)

SEÇMELİ TEMALAR, KAZANIMLAR VE AÇIKLAMALAR

TEMA 1: SOSYAL BİLİMLERDE SAHA ÇALIŞMASI

Saha çalışması; olayların meydana geldiği mekânlara giderek gözlem yapmak, yerinde değerlendirmelerde bulunmak ve olaylar arası korelasyonları tespit etmek şeklinde gerçekleşir. Aktif katılım gerektiren bu beceri, öğrenme açısından keyifli ve kalıcı olabilmektedir. Saha çalışması sırasında öğrencilerin neleri gözlemleyecekleri veya inceleyecekleri önceden belirlenmeli ve öğrenciler bu konuda bilgilendirilmelidir. Saha çalışması; bir yerin doğal özelliklerini (topraklar, yer şekilleri, bitki örtüsü, yaban hayatı, iklim, doğal tehlikeler) belirlemek ve karşılaştırmak amacıyla yapılabileceği gibi beşerî özelliklerini (nüfus ve yerleşme özellikleri, tarihî yapı, sosyolojik özellikler, arazi kullanımları, gelişme seviyeleri; din, dil, politika ve teknoloji kullanımı gibi kültürel özellikler) belirlemek ve karşılaştırmak amacıyla da yapılabilir. Saha çalışması bir soru veya hipotez oluşturma ile başlar. Bu beceri; gözleme, sorgulama, planlama, iletişim, veri toplama, kaydetme, çözümlenme, hesaplama, ölçüm yapma, coğrafi temsil, görüşme yapma, tartışma, karar verme, sonuç çıkarma becerilerinin gelişimine de katkı sağlar. Ayrıca sınıfta öğrenilenlerin sahada uygulanmasına fırsat sunar. Saha çalışma becerisi ile öğrencilerden araştırma sahasına yönelik ön hazırlık yapması, gözlem veya araştırma sahasında uygun veri araçları, yöntem ve teknikler ile bilgi toplaması; elde ettiği bilgileri düzenlemesi, çözümlenmesi ve yorumlaması, gözlem ve çalışma sahasından elde ettiği verilere dayalı tahminde bulunması, son aşamada ise bu verileri çeşitli ürünlere dönüştürerek raporlaması beklenir.

Yapılacak saha çalışmaları okul arazisinde, okulun veya yaşanan yerin yakın çevresinde olabileceği gibi daha uzak bir mekânda da gerçekleştirilebilir. Bazı durumlarda araziye gitmeksizin teknolojik imkânlarla bir yerin uzaktan incelenmesi şeklinde gerçekleştirilen sanal saha çalışması yapılabilir. Sanal saha çalışması yapmak için bilgi ve iletişim teknolojisini kullanmak gerekir.

S. 1. 1. Saha çalışması için hazırlıkları aşamalı olarak yapar.

- Sosyal bilimler çalışma alanlarında öğretmen veya öğrenci tarafından belirlenen konuya yönelik (arazi kullanımındaki değişim, turizmin etkileri, demografik yapının sosyoekonomik nitelikleri, yer şekilleri, su kaynakları, yerleşme türleri, tarihî yapılar, arkeolojik alanlar, çevre sorunu, göç vb.) yapılacak saha çalışması ile ilgili soru veya hipotez oluşturulur.
- Öğretmen tarafından önerilen veya öğrenci tarafından belirlenen kaynaklardan gözlem ve çalışma sahası ile ilgili ön bilgi toplanır. Bu bilgiler doğrultusunda öğretmenin rehberliğinde gezi güzergâhının haritası, çalışma planı ve iş akışı oluşturulur.
- Saha çalışmasında kullanılacak malzeme ve dokümanlar (1. yiyecek, giyecek, konaklama, taşıma ve sağlığın korunması ile ilgili malzemeler; 2. gözlem ve çalışma için gerekli araç, alet, harita, form vb. malzemeler) temin edilir.
- Çalışma sahasında meydana gelebilecek güvenlik ve sağlık riskleri ile ilgili öğretmen rehberliğinde risk analizi hazırlanır.

S.1. 2. Hazırlanan çalışma planından hareketle çalışma sahasında uygulama yapar.

- Çalışma sahasında öğretmen ve öğrencinin birlikte hazırladığı çalışma planına ve iş akışına uyulur.
- Çalışma sahasındaki olay-olgu, konu, durum veya mekânlar ayırt edilir.
- Uygun veri araçları kullanılarak çalışma sahasından bilgi toplanır (konum, ölçüm, nesnel tasvir, fotoğraf, manzara krokisi, örneklem toplama, anket, mülakat vb.).
- Çalışma sahasındaki yerler harita üzerine işaretlenir, etiketlenir, fotoğraf veya çizim eklenir. Çalışma sahasında çevreye duyarlı davranılır.

S. 1. 3. Çalışma sahasından elde edilen bilgileri düzenler.

- Çalışma sahasından elde edilen veriler nitel ve nicel veriler şeklinde tasnif edilir ve etiketlenir.
- Çalışma sahasından elde edilen veriler sıralama, bağlantı ve eğilimleri göstermek amacıyla uygun metin (sözlü veya yazılı), harita, tablo, grafik, çizelge ve modele dönüştürülür.
- Çalışma sahasından elde edilen ve düzenlenen çeşitli materyaller birleştirilir.

S. 1. 4. Çalışma sahasından elde edilen bilgileri çözümler.

- İstatistiksel ve diğer nicel teknikler kullanılarak nicel verilerdeki eğilimler, diziler, korelasyonlar ve ilişkiler belirlenir.
- Çeşitli kaynaklardan (grafikler, çizelgeler, tablolar, şekiller, diyagramlar, metinler, mülakat, anket, fotoğraflar, belgeler, röportajlar vb.) elde edilen bilgilerden yararlanılarak eğilim ve ilişkiler belirlenir.
- Haritalar, hava fotoğrafları, uzaktan algılanan görüntüler ve coğrafi bilgi sistemlerinden elde edilen görüntüler yoluyla mekânsal dağılımlar, kalıplar, eğilimler ve ilişkiler belirlenir.

S. 1. 5. Saha çalışması verilerine dayalı tahminde bulunur.

- Çalışma sahası verilerinden olay, olgu, konu ve mekâna ilişkin desen aranır, belirlenir ve listelenir.
- Çalışma sahası verileri daha önce öğrenilenlerle karşılaştırılır.
- Çalışma sahası verilerinden yola çıkılarak gözlemlenen olay, olgu, konu ve mekânla ilgili hipotezde bulunulur.
- Çalışma sahasından elde edilen verilerden yola çıkılarak soru veya hipotezin cevaplanması için yeterli bilgi ve dokümana ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilir.
- Çalışma sahası verilerinden yola çıkılarak gözlemlenen olay, olgu, konu ve mekâna yönelik yargıda bulunulur.

S. 1. 6. Çalışma sahasından elde edilen bilgileri raporlar.

Uygun terminoloji kullanılarak yapılan çalışma hakkında ürün (sözlü veya yazılı metin, medya, poster vb.) hazırlanır ve çalışma sonuçları paylaşılır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım S. 1. 1., S. 1. 2., S. 1. 3., S. 1. 4., S. 1. 5., S. 1. 6.)

Sevgi (Kazanım S. 1. 2.)

Alan Becerileri

Gözlem ve Saha Çalışması Becerisi (Kazanım S. 1. 1., S. 1. 2., S. 1. 3., S. 1. 4., S. 1. 5., S. 1. 6.)

Harita Becerisi (Kazanım S. 1. 3.)

Tablo, Grafik, Şekil ve Diyagram Becerisi (Kazanım S. 1. 3.)

TEMA 2: DÜNYA SAVAŞLARININ KÜRESEL YANSIMALARI

Savaş, insan grupları veya ülkeler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklara çözüm bulma gereğiyle yapılan ve saldırganlık davranışlarını içeren olaylar bütünüdür. İnsanlığın ortaya çıkışından bugüne kadar hep var olmuş ve genellikle ekonomik üstünlük sağlama aracı olarak görülmüştür. Ayrıca bu eylem; tarih boyunca değişime uğrayan, yöntem ve uygulamaları farklılaşan dinamik bir kavram hâline gelmiştir.

Savaş; insan kayıpları başta olmak üzere ciddi ekonomik sıkıntılara, altyapı zararına, çalışan nüfusta düşüş yaşanmasına, enflasyona, kıtlığa, ülke borcunun artmasına, normal ekonomik aktivitelerde aksamaya ve belirsizliğe yol açar. Bununla birlikte genel anlamda insanlığı sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak zarara uğrattır.

Ülke sınırları dışında gerçekleşen savaş; iş dünyası açısından talep, istihdam, yenilik ve kâr fırsatı olarak da değerlendirilebilmektedir. Tarih boyunca yayılcı siyasi politika izleyen ülkeler, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı örneğinde olduğu gibi çıkardığı savaşlar nedeniyle dünya ekonomisini önemli ölçüde etkilemişlerdir.

Günümüzde savaşlar, sonuçları itibarıyla iki ülke arasında gerçekleşmekten ya da bölgesel olmaktan çıkmıştır. Olası bir savaş, savaşa dâhil olmayan pek çok devleti maddi ve manevi olarak etkilemektedir. Savaşta devletlerin askerleri ve savaşın yapıldığı bölgede yaşamını sürdüren halk, en çok mağdur olan gruplardır. Küreselleşen dünyada savaş, savaşa taraf olanlarla birlikte bu tür çatışmaların karşısında olanları da olumsuz etkilemektedir. Yaşanan can kayıpları, sivil halka yapılan kötü muameleler, rehinelere öldürülmesi, kamuya ve özel şahıslara ait malların yağmalanması, yerleşim alanlarının tahrip edilmesi vb. eylemler savaşın insani boyuttaki olumsuzluklarına örnek verilebilir.

I. Dünya Savaşı'nın etkisiyle ortaya çıkan kavramlara, olayların kronolojik sıralanmasına ve savaşlar sırasında cereyan eden olayların değerlendirilmesine yer verilecektir. Tema işlenirken zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisi işe koşulacaktır. II. Dünya Savaşı konusu işlenirken ise tarihsel empati becerisinin bütünlük becerileri ve süreç bileşenlerinden yararlanılacaktır.

S. 2. 1. I. Dünya Savaşı'nın etkisiyle ortaya çıkan kavramları özellikleri bakımından karşılaştırır.

I. Dünya Savaşı ile ilgili temel kavramların (komünizm, faşizm, nasyonal sosyalizm, hâkimiyet teorileri) özellikleri, zaman içerisindeki değişimi ve süregelen özellikleri belirlenir.

S. 2. 2. I. Dünya Savaşı ile ilgili siyasi olayları kronolojik olarak sıralar.

- I. Dünya Savaşı ile ilgili farklı mekânlarda eş zamanlı olarak gerçekleşen olaylar sıralanır.
- I. Dünya Savaşı'ndaki tarihsel olaylar eş zamanlı olarak tarih şeridi üzerinde sıralanır.

S. 2. 3. I. Dünya Savaşı ile ilgili olayları dönemin özelliklerine göre değerlendirir.

- I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkması ile ilgili nedenler günümüz koşullarıyla benzerlik ve farklılıkları bağlamında karşılaştırılır.
- I. Dünya Savaşı'nda farklı mekânlarda eş zamanlı olarak gerçekleşen olaylar birbiri üzerindeki etkileri bakımından değerlendirilir.
- I. Dünya Savaşı'ndaki önemli kişiler farklı zamanlarda meydana getirdikleri etkiler bakımından değerlendirilir.
- I. Dünya Savaşı'na ait kanıtlar kullanılarak tarihsel olaylar ve kişiler dönemin bakış açısıyla değerlendirilir.
- I. Dünya Savaşı sonucunda ortaya çıkan gelişmelerin II. Dünya Savaşı'nın çıkmasında etkili olduğuna vurgu yapılır. Bununla ilgili örnek verilir.

S. 2. 4. II. Dünya Savaşı'na neden olan olayları farklı kaynaklardan karşılaştırarak objektif olarak değerlendirir.

- a. II. Dünya Savaşı'na neden olan olayların anlaşılabilmesi için farklı türdeki kaynaklar karşılaştırılarak incelenir.
- b. II. Dünya Savaşı ile ilgili incelenen birden çok ve farklı türden kaynaktaki bilgi ve bakış açıları kişisel duygu, düşünce ve yargılar yansıtılmadan açıklanır.

S. 2. 5. II. Dünya Savaşı'nı olayın gerçekleştiği zamanın ve mekânın koşullarına göre analiz eder.

- a. II. Dünya Savaşı'na ilişkin birincil ve ikincil kaynaklar döneminin şartları ve bağlamı içerisinde analiz edilir.
- b. II. Dünya Savaşı'nın gerçekleştiği zamanın ve mekânın koşulları belirlenir.
- c. II. Dünya Savaşı'na ilişkin siyasi koşullar günümüz koşullarıyla benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırılır.
- ç. II. Dünya Savaşı'nın siyasi, sosyal ve ekonomik koşullarına ilişkin duygu ve düşünceler zamanın ve mekânın koşullarına göre açıklanır.

S. 2. 6. II. Dünya Savaşı'yla ilgili olayları dönemin şartlarına göre kişisel tarih anlatısıyla yapılandırır.

II. Dünya Savaşı'yla ilgili olaylara ilişkin farklı görüşleri yansıtan birincil ve ikincil kaynaklar dönemin şartları ve bağlamı içerisinde incelenerek çıkarım yapılır.

Değerler

Sorumluluk (Kazanım S. 2. 1., S. 2. 2., S. 2. 3.)

Vatanseverlik (Kazanım S. 2. 4., S. 2. 5., S. 2. 6.)

Alan Becerileri

Zamanı Algılama ve Kronolojik Düşünme Becerisi (Kazanım S. 2. 1., S. 2. 2., S. 2. 3.)

Tarihsel Empati Becerisi (Kazanım S. 2. 4., S. 2. 5., S. 2. 6.)

TEMA 3: MEDYA OKURYAZARLIĞI

Medya okuryazarlığı; görsel, işitsel vb. medya türlerine karşı eleştirel bir bakış açısı ile kendi medya iletilerini üretmek şeklinde tanımlanmaktadır. Medya gün geçtikçe değişmekte ve zaman zaman çok hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu nedenle söz konusu değişimi takip etmek ve zamana ayak uydurmak gerekmektedir. Yakalanacak bu uyum sayesinde medyanın olumlu etkilerinden daha fazla yararlanılacaktır. Medya okuryazarlığı kavramında yer alan okuryazarlık kelimesi ise herkesin bildiği üzere yazabilme ve okuyabilme şeklinde ifade edilebilir.

Okuryazar sayısının arttığı ülkelerde daha modern ve daha gelişmiş bir ortam bulunmaktadır. Medya ve okuryazarlık arasındaki ilişki de burada başlamaktadır. Gelişimi çok hızlı bir şekilde gerçekleşen medyanın sınırı yoktur. Bu açıdan iyi medya okuryazarı olabilmek büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde teknoloji hayatın her alanına yayılmış durumdadır. Radyo, televizyon, bilgisayar vb. birçok teknoloji ürünü medyanın içerisinde yer almaktadır. İnsanların birbirleriyle olan iletişimlerinde bile medyaya yönelik etkiler görülmektedir.

Medya okuryazarlığının amacı tüm kitle iletişim araçlarından gelen mesajları anlama, yorumlama ve yeni bir ileti ortaya çıkarmaktır. Medya okuryazarlığı insanların bilinçli davranışlar sergilemesine yardımcı olur. Bu sayede insanlar hayata karşı farklı pencereden bakmayı ve yeniliklere açık olmayı öğrenirler.

Teknolojik gelişmeler, her alanda olduğu gibi medyanın önemini de artırmıştır. Özellikle sosyal medyanın insanların genelini etkisi altına aldığı söylenebilir. Bu nedenle bireyler, medyanın olumsuz etkilerinden korunmak için bilinçli bir medya okuryazarı olarak yetişmelidir. Medya okuryazarlığı, kişiye her gördüğü iletiyi olduğu gibi kabul etmek yerine iletinin kaynağını sorgulama, akıl süzgecinden geçirme, peşin hükümden kaçınma, sorumlu davranma gibi beceriler kazandırır.

S. 3. 1. Medya okuryazarlığını sorgular.

- Değişen toplumsal ihtiyaçların ve teknolojik gelişmelerin yenilikçi fikirleri ortaya çıkardığını fark eder.
- Medya okuryazarlığı hakkında sorular sorar.
- Medya okuryazarlığının hangi ihtiyaçları karşıladığına dair sorular sorar.
- Elde ettiği bilgilerin, kullandığı dijital araçlarda, mobil uygulamalarda ve sosyal medyada ortaya çıkarabileceği avantaj ve dezavantajlarla ilgili çıkarımlarda bulunur.

S. 3. 2. Medya okuryazarlığının ne olduğunu tahmin eder.

- Medya okuryazarlığını oluşturma sürecinde girişimcilerin deneyimlerinden yararlanır.
- Medya okuryazarlığının güncel ve gelecekteki ihtiyaçlarını belirleyerek olası iş fikirlerine dair çıkarım yapar.

S. 3. 3. Medya okuryazarlığını risklerine göre değerlendirir.

- Medya okuryazarlığına ilişkin olası problemleri, belirsizlikleri, fırsatları belirler.
- Medya okuryazarlığına ilişkin olası problemleri, belirsizlikleri, fırsatları analiz eder.
- Medya okuryazarlığına ilişkin riskleri derecelendirir ve alınacak tedbirlere ilişkin öneride bulunur.
- Medya okuryazarlığını ilgilendiren konularla ilgili eldeki verilere dayanarak karar verir.

S. 3. 4. Medya okuryazarlığını kullanım amacına uygun olarak yönetir.

- Medya okuryazarlığının uygulamaya geçmesi için gerekli donanımsal ve yazımsal araç gereçler belirlenir.
- Medya okuryazarlığının uygulamaya geçmesi için gerekli insan kaynağının niteliği belirlenir.
- Medya okuryazarlığının uygulamaya geçmesi için sahip olunan kaynaklar (bütçe, zaman, araç gereç vb.) bilinçli kullanılarak tasarrufta bulunulur.

S. 3. 5. Medya okuryazarlığına ilişkin değerlendirme yapar.

- Medya okuryazarlığı ile ilgili etkinlik oluşturulur.
- Medya okuryazarlığının bireysel ve toplumsal katkıları değerlendirilir.
- Medya okuryazarlığına ilişkin edinilen bilgilerden yola çıkılarak olası yeni fikirler değerlendirilir.
- Medya okuryazarlığının günümüzde eğitime katkıları değerlendirilir.

Değerler

Öz denetim (Kazanım S. 3. 1., S. 3. 2., S. 3. 3., S. 3. 4., S. 3. 5.)

Alan Becerileri

Sosyal Katılım Becerisi (Kazanım S. 3. 1., S. 3. 2., S. 3. 3., S. 3. 4., S. 3. 5.)